

חשפנות - זנות בתחפושת

סקירה משפטית לאור פסק דינה התקדימי של
כבוד השופטת מיכל אגמון-גונן – בית המשפט
המחוזי בתל-אביב

מטעם "מכון ירושלים לצדק"

ידידה ג'קובס

תוכן עניינים

4	1. מבוא
5	2. מועדוני החשפנות
5	2.1 סקירת הספרות אודות המתרחש במועדוני החשפנות
8	2.2 תעשיית המין והשפעתה על הנשים בתעשייה ועל נשים בכלל
11	2.3 מועדוני חשפנות ותעשיית המין
13	3. פסק דינה של השופטת מיכל אגמון-גונן
14	3.1 דיון לעניין השימוש בביטויים מכובסים לתיאור מועדוני חשפנות
15	3.2 מועדוני החשפנות ופגיעה בנשים
15	3.3 תפקידה של הרשות המוניציפאלית
16	4. מועדוני החשפנות והמשפט הישראלי
16	4.1 המצב החוקי נכון להיום
19	4.2 דרכים אפשריות לביסוס איסור על מועדוני חשפנות בישראל
19	4.2.1 חוק יסוד כבוד האדם וחירותו
23	4.2.2 הזכות לשוויון
24	4.2.3 פרשנות תכליתית לאור החקיקה הענפה בדבר זכויות נשים
31	4.2.4 המשפט העברי
33	5. קידום האיסור על מועדוני חשפנות במסגרת החלטות הרשות המוניציפאלית
33	5.1 סמכויות הרשות המוניציפאלית ויכולתה לקדם איסור על חשפנות
35	5.2 השלכות אפשריות של השימוש במשפט המוניציפאלי בהקשר של תעשיית המין
35	6. משפט משווה
36	6.1 תעשיית המין והמשפט הבינלאומי
36	6.1.1 האמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966)
36	6.1.2 אמנה בינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966)
38	6.1.3 האמנה בדבר ביטול אפליה נגד נשים על כל צורותיה (1979)
39	6.2 הדין בארה"ב
41	6.3 הדין באיסלנד

41.....	דיון ומסקנות.....	7
42.....	סיכום.....	8

מועדוני חשפנות

סקירה משפטית לאור פסק דינה של השופטת מיכל אגמון-גונן*

מטעם ארגון "מכון ירושלים לצדק"***

1. מבוא

מסמך זה נכתב לאור פסק דינה של השופטת מיכל אגמון-גונן לעניין האיסור על הפעלתם של מועדוני חשפנות באזור הבורסה ברמת גן. במסמך זה אטען ליישום המודל האיסלנדי האוסר על הפעלתם של מועדוני חשפנות ושימוש מסחרי בשירותי מין.

לשם הוכחת טענה זו ראשית אבקש לדון במועדוני החשפנות – לסקור מה בדיוק מתרחש במועדוני החשפנות, כיצד מועדונים אלו הם חלק מתעשיית המין, וכיצד זו משפיעה על הנשים בתעשייה ועל נשים בכלל. לאחר מכן, אבקש לעבור לדיון בפסק דינה של השופטת מיכל אגמון-גונן תוך חידוד שלוש נקודות מרכזיות עליהן ארחיב את הדיון בהמשך והן; השימוש בביטויים מכובסים לתיאור מועדוני החשפנות, מועדוני החשפנות ופגיעתם בנשים ככלל וסמכות הרשות המוניציפאלית ויכולתה לקדם הגבלות ואיסורים על מועדוני חשפנות.

לאחר מכן אעבור לסקור את יחס המשפט הישראלי למועדוני החשפנות. במסגרת זו ראשית, אבחן כיצד כיום מבססים מועדוני חשפנות את היתר פעילותם. שנית, אבחן בסיסים חוקיים מגוונים לאיסור על מועדוני חשפנות הקיימים כיום במשפט הישראלי בכללם; חוק כבוד האדם וחירותו, הזכות לשוויון, פרשנות תכליתית לאור החקיקה הענפה בדבר זכויות נשים והמשפט העברי. במסגרת פרק זה אגע בשאלת ההגבלה על חופש העיסוק, וכיצד על אף מגבלה זו ראוי ליישם את המודל האיסלנדי. לאחר מכן אעבור לדיון על סמכויות הרשות המוניציפאלית ויכולתה לקדם איסור על מועדוני החשפנות, ואעמוד על הבעייתיות של השימוש בסמכויות אלה. בהמשך, ארחיב על המשפט הבינלאומי ויחסו למועדוני החשפנות, ספציפית תוך התייחסות לכלים אליהם מחויבת ישראל, ועל כן ניתן לבסס את האיסור על הפעלת מועדוני חשפנות בישראל באמצעותם. ארחיב על ההשוואה לדין החל בארה"ב ובאיסלנד מה שיביא לדיון במסקנות המסמך, ומדוע לדעתי ראוי ליישם את המודל האיסלנדי.

* **אזהרת תוכן קשה** – לאורך כתיבת המסמך מופיעים תיאורים גרפיים, וקשים לשמיעה, המתארים את המתרחש במועדוני החשפנות. השימוש בתיאור גרפי זה נעשה בכוונה מראש, כדי לקרוא תיגר על השימוש בביטויים מכובסים בדיון הציבורי אודות מועדוני החשפנות ככלל. אך, אבקש כי הקוראים/ות יתנו דעתם/ן לכך טרם קריאת המסמך.

** לאורך המסמך יעשה שימוש בלשון אישה לתיאור המעורבים בתעשיית המין, אין בכך חוסר הכרה בפגיעותיהם של גברים וטרנסג'נדרים/יות בתעשיית המין. אלא, רק הכרה בכך שבחלקה הארי תעשיית המין היא תעשייה נשית, וכפועל יוצא מכך משפיעה על גברים ועל נשים בצורה שונה. מתוך שאיפה לשקף את המציאות כפי שהיא לרוב, נעשה שימוש בלשון אישה. בנוסף, מתוך שאיפה לדון בהשפעות הרחבות של תעשיית המין על החברה, נדרש לדון באופי המגדרי המובהק שלה. כמובן, שאיני מסכימה לכל פרקטיקה של ניצול מיני, בלי קשר למינו של הקורבן או הפושע.

*** **מכון ירושלים לצדק** (Jerusalem Institute of Justice) הוקם ב-2004, ומקדיש את פעילותו לטיפוח והגנה על שלטון החוק, זכויות אדם, חופש המצפון והדמוקרטיה לטובת כל תושבי ישראל והמזרח התיכון. אנו משמיעים את קולם של קורבנות הזנות והסחר בבני אדם, ניצולי השואה והעולים החדשים מאתיופיה, ומעניקים ייצוג לחיילים בודדים אשר ננטשו ע"י משפחותיהם החרדיות משום שבחרו לשרת בצה"ל.

2. מועדוני החשפנות

2.1. סקירת הספרות אודות המתרחש במועדוני החשפנות

המילה חשפנות (Striptease) מורכבת משני רכיבים "התערטלות" ו"גירוי". חשפנות היא צורת בידור במסגרתה מציג המופע מסיר את בגדיו לצלילי מוסיקה בדרך שאמורה לגרום לגירוי מיני.² מבחינה של אתרי מועדוני החשפנות המרכזיים בארץ בולט השימוש בשפה לא בהירה לתיאור פעולות המועדון. אתר הפוסיקט מציע למבקרו "... מופע אור קולי בשילוב עם ריקודים ארוטיים וריקודי לאפ-דאנס חושניים"³, מועדון הבייבי דולס מציע אירוע לבעלי שמחה ומבטיח שהוא יזכה "לקבל פינוק מיוחד והתייחסות אישית"⁴ ובאתר השאנדו "אווירה ארוטית שבה כל החלומות מתגשמים"⁵. נותרת תמונה לא ברורה למה מתרחש במועדונים אלו. כתבים/ות שונים/ות שסקרו את סצנת מועדוני החשפנות בארץ מציעים הסברים יותר קונקרטיים למתרחש בהם. תיאורים על מועדונים בהם "אין אף גבר במועדון הזה שיש לו שתי ידיים פנויות למחוא כפיים, הוא עסוק מידי או בלגעת בעצמו או במישהי אחרת"⁶, "החשפנית התורנית קודם לוקחת את המזומן, אחר כך מתיישבת עליו, גונחת לו באוזן, מצמידה את הישבן שלה לאיבר אחר שלו ולקינוח – פותחת את החזייה ונותנת לו למשש קצת"⁷. תיאורים איך הלקוח "מוציא שטר של 20 שקל מהכיס ומעניק אותו לבחורה בחוטיני וחזייה. היא מכניסה את הכסף לשרוול ומתחילה בריקוד אישי. לאפ דאנס, בעגה המקצועית. היא משפשפת את אחוריה על איזור החלציים שלו, מבטה הריק מופנה כלפיי מעלה, והוא שולח את ידיו לכל עבר"⁸.

בניגוד להתעקשותם הנחרצת של בעלי מועדוני החשפנות, כמעט כל הכתבות שסקרו את המועדונים מצאו בהם גם אפשרות להרפיה מלאה.⁹ "נכנסנו למסדרון צר שמוביל למספר תאים קטנים. בכל תא יש כורסה, נייר ומגבונים. זה בעצם כל מה שצריך כדי לספק חוויה טובה ללקוח ששילם מעל תעריף של ריקוד ודורש קצת יותר"¹⁰. "החדרים הפרטיים, כך הם נקראים, 'אין שם סקס', מספרים לי בעמימות, 'אבל יש שם את כל השאר'. 350 שקל מינימום, ואין גבר שיוצא משם בלי חיוך מרוח על כל הפרצוף"¹¹. בצילום סמוי הופיעה עובדת במועדון חשפנות ברמת גן בזמן שערכה הכשרה לעובדת חדשה היא הסבירה "אם הוא זורם, את צריכה לזרום גם. מה שהוא רוצה. אם את מחייכת, זורמת איתם ונעים להם לשבת איתך, הם יכולים

² הכנסת הלשכה המשפטית תחום חקיקה ומחקר משפטי הגדרה והסדרה של מופעי חשפנות: סקירה משווה, 3 (2014).

³ מועדון חשפנות הפוסיקט www.posicat.co.il.

⁴ אודות מועדון החשפנות בייבי דולס www.babydolls.co.il.

⁵ אודות מועדון השאנדו www.shendu-strip/info.

⁶ יריב פלג ונאווה מרקו "מועדון חשפנות: הצד שלו, הצד שלה" **Mako גברים** 10.02.15 www.mako.co.il/men-sex/Article-478055588cd7b41006.htm?Partner=interlink.

⁷ שם.

⁸ תלם יהב "חשפניות בישראל: תמונת מצב" **Mako גברים** 01.06.11 www.mako.co.il/men-sex/Article-aa576c19deb4031006.htm?Partner=interlink.

⁹ יריב פלג "מועדון חשפנות ישראלי: מבט מבפנים" **Mako גברים** 28.02.13 www.mako.co.il/men-sex/Article-c6ba8937d581d31006.htm?partner=tagit.

¹⁰ יריב פלג ונאווה מרקו "מועדון חשפנות: הצד שלו, הצד שלה" **Mako גברים** 10.02.15 www.mako.co.il/men-sex/Article-478055588cd7b41006.htm?Partner=interlink.

¹¹ תלם יהב "חשפניות בישראל: תמונת מצב" **Mako גברים** 01.06.11 www.mako.co.il/men-sex/Article-aa576c19deb4031006.htm?Partner=interlink.

להביא לך טיפים של 200, 300 או אפילו 1,000 שקל".¹² מדיווח שפורסם בידיעות אחרונות נאמר כי במועדון הבייבי דולס תמורת 150 שקלים ניתן לעלות עם החשפנית לחדר פרטי ולהגיע לסיפוק מיני, קיימת אופציה למין אורלי, הרפיה ידנית או ריקוד צמוד, הכול מלבד חדירה. עם זאת, דיווחים אחרים ציינו שימוש במופע דילדואים אשר אכן כולל חדירה.¹³ הנשים, חתומות על חוזה בו מתחייבות שלא לקיים יחסי מין, מאידך יותר ממחצית הסכום שמרוויחות מהמעשים המיניים בחדרים עובר למועדון.¹⁴ יש לזכור, מועדוני החשפנות הם ארגונים כלכליים, ככל שתשלם יותר, תקבל יותר.¹⁵ אם להביא את דבריו של זנאי מהפורום "סקס אדיר"; "בלי הרפיה אני באמת לא מבין מה הטעם ללכת למועדוני חשפנות. סתם להתחרמן על בחורות ולחזור הביתה עם ביצים כחולות? לאונן מול מחשב? כל העניין בבחורות שם זה שיש על מי לפרוק".¹⁶

לאור מצב דברים זה האבחנה בין זנות לבין מועדוני חשפנות מאולצת בעיני, כל שכן היחס החברתי כלפיה. לפני מספר שנים התקבל דיווח על מפקד חיל הים שפקד מועדון חשפנות,¹⁷ חבר הכנסת אורן חזן סיפר בראיון כי "פינקתי חבר ויצאתי איתו למועדון חשפנות כדי שירגיש טוב, אולי הפסיד כסף, אולי עשה תאונה, אולי נפרד מהחברה שלו, אני רוצה לדעת שעזרתי לו להעלות חיוך על הפנים".¹⁸ במסיבות רווקים נפוץ מאוד השימוש בחשפניות. כאשר לפי תיאור שפורסם לפני מספר שנים באתר חדשות הדבר כולל "תמורת 1,500 דולר הן פשוט שכבו עם כולם. זה התחיל במופע דילדואים ונגמר בזה שהן שכבו עם כולם, כשלושים איש, כמה פעמים"¹⁹, "הגברים הנוכחים במסיבות רווקים עם חשפניות ורואים כי טוב בוחרים לא פעם להמשיך עוד צעד ולהגיע לפרוקן בדרכים כאלה או אחרות, ואף לקחת אותה הרחק מהחבורה או לתא פרטי".²⁰ לאחרונה אף פורסמה כתבה בדבר נסיעותיהם של ישראלים לבוקרשט לשם חגיגת מסיבות הרווקים שבהן "בסוף הערב אתה מחליט אם לגמור את זה בין הסדינים", "הגבר הישראלי אוהב לבוא לכאן [לבוקרשט] ולהרגיש כמו מלך" שכן, "כל התפיסה של הבחורות לגבי מין ולגבי העניינים האלה היא שונה לגמרי ומבחינת הבחורות זה משהו שגרתי לחלוטין".²¹

¹² יוסי מזרחי "מה באמת קורה במועדוני החשפנות?" **רשת** 13 02.09.17 [/reshet.tv/item/news/domestic/strip-club-423017](https://reshet.tv/item/news/domestic/strip-club-423017)

¹³ דנה ספקטור "עמוד האש" **7 ימים** 15.10.2017 www.yediot.co.il/articles/0,7340,L-5024091,00.html

¹⁴ שרון שפורר ויניב קובוביץ "לרקוד בשטח האפור" **ידיעות אחרונות** 21.06.13

¹⁵ טלי טסלר "מועדון חשפנות: הזנות כלולה באקסטרויות" **Onlife** 08.02.12 www.onlife.co.il/%D7%A4%D7%A0%D7%90%D7%99/%D7%A2%D7%A0%D7%99%D7%99%D7%9F/40082/%D7%94%D7%95%D7%9C%D7%9B%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%9E%D7%95%D7%A2%D7%93%D7%95%D7%9F-%D7%97%D7%A9%D7%A4%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%A2%D7%9C-%D7%96%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%9C%D7%95%D7%A7%D7%97%D7%99%D7%9D-%D7%90%D7%A7%D7%A1%D7%98%D7%A8%D7%94

¹⁶ זנאי בפורום המקוון "סקס אדיר", אוגוסט 2017; ורד לי "כל העניין בבחורות במועדוני חשפנות שם זה שיש על מי לפרוק" - למה לא מורידים מהאוויר את אתר "סקס אדיר" **הארץ** 26.09.17 www.haaretz.co.il/blogs/veredlee/1.4469338

¹⁷ אריאלה רביב "מכתב למפקד חיל הים" **Mako נשים** 04.03.09 www.mako.co.il/women-magazine/diva/Article-04.03.09

¹⁸ עידית הראל שמש "הבהרה לח"כ חזן – פינקתי" **חבר במועדון חשפנות משמעו צרכתי זנות** "מיתוס! היום שאחרי הזנות" 15.06.15 saloon.co.il/idtharel/?p=13

¹⁹ סמדר שמואלי "זוהי סדום: כל מה שרציתם לדעת על מסיבות רווקים" **Nrg** 27.09.10 www.nrg.co.il/online/54/ART2/160/482.html

²⁰ שם.

²¹ עומרי קרונלנד "מסיבות רווקים של ישראלים בבוקרשט – תיירות מין של ישראלים בבוקרשט" **חדשות** 2 15.05.17 www.youtube.com/watch?v=qaM2XKj03ZQ

אבל אם לא די בכך שהחשפניות הפכו לחלק אינטגרלי ממסיבות רווקים רבות, כעת גם עולה כי הן מגיעות ללא מעט ממסיבות סיום התיכון. כאשר נשאלו על כך התלמידים/ות מבית ספר בשרון הן/ם השיבו כי מדובר במיטב הנוער, המתגייס לצבא ובעל זכויות גבוהה לבגרות, והדברים הוצאו מפרופורציה.²² אך, בראש העין אף התעלו על כך, כאשר אב אחד התלמידים היה נוכח במסיבת הסיום להשיג שיהיה בסדר. כשנישאל כיצד הופעתה של חשפנית נכללת בגדר "שיהיה בסדר" ענה כי לא מפריע לו שתופיע מישהי שקצת תרקוד בלי חלק עליון.²³

הספרות המחקרית גם היא התייחסה לשאלה מה באמת מתרחש במועדוני החשפנות. כאשר נמצא כי המעשים המיניים המתרחשים במועדוני חשפנות כוללים (א) נגיעה עצמית בעלת אופי מיני לעיני הלקוח ובקרבה פיזית אליו (ב) ריקוד הכולל הצמדת הישבן החשוף של החשפנית לאיבר מינו של הצרכן (ג) אוננות לצרכן (ד) מגע של הצרכן באיברי מינה של החשפנית (ה) נשיקות וליקוקים וכד' של אברי מינה של החשפנית.²⁴ בנוסף, במסגרת הלאפ דאנס אין זה בלתי נפוץ כי לקוח יגיע לסיפוק מיני על החשפנית, כאשר כמעט ואין ביניהם חוצץ.²⁵ לאור זאת, מצאו את עצמן הנשים חשופות לעונשים פליליים וקנסות בגין פעולות שכלל לא הובהר להן שנמצאות בתחום הפלילי.²⁶ היחס אליו נתונות הנשים בעולם החשפנות מוביל לכך כי נשים הבוחרות להיכנס לעולם זה, לצד מקרים של חשפנות כפויה ומקרי סחר, אלו נשים שסבלו בעבר מאלמות מגדרית וככל הנראה ימשיכו לסבול ממנה לאור הסטיגמות אליהן נתונות הנשים בתעשיית המין.²⁷

במחקר היחיד שמצאתי אודות לקוחות מועדוני החשפנות²⁸ התבצעה חלוקה גסה של הלקוחות לשש קטגוריות; הבודד, המייצג את הלקוחות המחפשים שיחה על הנשים החשפניות. הם ככלל נגשים לחשפנית, קונים בעבורה משקה, ובכך זוכים בזמן שיחה איתה. נראה בקרב גברים אלו ניסיון להתקרב רגשית לחשפנית.²⁹ שני הוא המוגבל חברתית, אלו הם לקוחות שניכר בהם רצון עז ליצור קשר ושיחה עם החשפנית, אך התקשו מאוד לייצר שיחה טבעית. בנוסף, הם התאפיינו בבהייה ברורה ומחפיצה של החשפנית.³⁰ שלישי, המביט הבוטה, הם לקוחות שבבירור מחפצים את המופיעות, מאופיינים ביחס מטריד ואף אלים כלפי החשפניות, ככלל מגיעים בקבוצות.³¹ רביעי, המביט המנותק, דומים למביט הבוטה בבהייה ממושכת ומינית כלפי החשפניות, אך בניגוד אליהם אינם פועלים ליצירת קשר עם החשפנית.³² הפליירים (Players), מנסים לדמות תחושה של מועדון רגיל, וניגשים לחשפניות כדיכול כפי שהיו ניגשים לבחורה בבר כחלק מניסיון

²² עודד בן עמי "חשפנים במסיבת סיום בתיכון: תלמיד נגד המנהלת" **חדשות** 2 07.07.10 www.mako.co.il/news-07.07.10-israel/education/Article-8766a9375ada921004.htm

²³ דנה ויס "ראש העין: התלמידים חגגו את סיום הלימודים עם חשפנית" **חדשות** 2 29.06.10 www.mako.co.il/news-29.06.10-israel/education/Article-2127bb544548921004.htm

²⁴ Jacqueline Lewis, *Controlling Lap Dancing: Law, Morality, and Sex Work*, in *SEX FOR SALE: PROSTITUTION, PORNOGRAPHY AND THE SEX INDUSTRY* 203, 207 (Ronald Weitzer ed., 2000).

²⁵ שם, 210

²⁶ שם, 205

²⁷ KIM PRICE-GLYNN, *STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK*, 40 (2010).

²⁸ David John Erickson and Richard Tewsbury, *The "Gentlemen" in the Club: A Typology of Strip Club Patrons*, 21 *DEVIANT BEHAVIOR* 271, (2000).

²⁹ שם, 281

³⁰ שם, 283

³¹ שם, 284-285

³² שם, 285

רומנטי.³³ לבסוף, השוגר דדיס (Sugar Daddies) מתארים לקוחות קבועים, מבוגרים יותר, נראה גם שהמועדונים מאפשרים להם גישה רחבה יותר לחשפניות ולאפשרויות מיניות אשר אינן פתוחות בהכרח ליתר הלקוחות.³⁴ המחקר מחדד פרמטר נוסף חשוב, כשהלקוחות מגיעים בקבוצות יש נטייה ליותר אלימות, החפצה והטרדה של הנשים. שכן מדובר בסביבה הומו-סוציאלית של גברים, והם מרגישים בה יותר בנוח לממש - את מה שבעיני הלקוחות נתפס - כפריבילגיה גברית שלהם.³⁵ "כולם שם גברים... הדבר הזה טובב סביב איזשהו סוד ברור, שמה קורה שם לא יוצא החוצה".³⁶

לאור האמור לעיל, נראה כי ההבדל בין זנות למועדוני החשפנות הינה מאולצת בהחלט. על כן, רואה אני לנכון להיכנס לדיון לעניין תעשיית המין בכללה, השפעתה על הנשים בתחום, והשפעתה על נשים בכלל בפרק הבא. אחדד במקרים בהם נכון יהיה לעשות כן, את חוויותיהן הייחודיות של הנשים בחשפנות, לנגד הנשים בחלקיה האחרים של תעשיית המין. אך אקדיש פרק לאחר מכן ספציפית לדון בחוויותיהן של הנשים בחשפנות בהרחבה. כאשר מהנאמר לעיל מתבקשת המסקנה כי ההבדל המרכזי הוא בגושפנקה החברתית אותה אנו מעניקים למועדוני החשפנות, לעומת הקלון אותו נושאים בתי הבושת.

2.2. תעשיית המין והשפעתה על הנשים בתעשייה ועל נשים בכלל

בספרה של ענת גור מתואר התהליך אותו נשים בזנות נאלצות לעבור על מנת שיהיו מסוגלות לשרוד את המציאות הקשה הקיימת בעולם תעשיית המין. גור מתארת את מנגנוני הדיסוציאציה³⁷ הפועלים במספר רבדים; ברובד הפרטני, בזמן האקט הנשים בזנות נדרשות להתנתק מגופן רגשית כדי שיהיו מסוגלות לספוג את הפגיעה החוזרת ונשנית בגופן. ברובד הסרסורים, המחפשים אחר נשים עם רקע של פגיעה מינית שהתפתח אצלן כבר מנגנון דיסוציאטיבי שיהיה ניתן לניצול. לבסוף, ברובד החברתי, החברה יוצרת תחושת ניתוק וריחוק מהנשים בזנות מחד, ומאדירה את בחירתה "החופשית" של האישה בזנות במדיה מאידך.³⁸ הדיסוציאציה של רבות מהנשים בתעשיית המין התפתחה כתוצאה מהתעללות מינית בילדות, מוערך כי כ-90% מהנשים בזנות חוו התעללות מינית בילדותן,³⁹ המחנכת את הילדה להפנים אובייקטיפיקציה, היא לומדת שערכה נמדד במין, ואינה לומדת להבחין בין ניצול לאהבה.⁴⁰ גורמים אילו מלווים בגורמים סביבתיים כגון הזנחה, קשיים להתמיד בלימודים, נשירה ממערכת החינוך ובריחה מהבית כדי להפסיק את הפגיעה, מה

³³ שם, 286.

³⁴ שם, 287-288.

³⁵ שם, 289-291.

³⁶ סמדר שמואלי "זוהי סדום: כל מה שרציתם לדעת על מסיבות רווקים" Nrg 27.09.10

www.nrg.co.il/online/54/ART2/160/482.html

³⁷ **דיסוציאציה** - דיסוציאציה היא מנגנון הגנה בלתי מודע המבוסס על הפרדת התנהגויות או תהליכים נפשיים מיתר הפעילות הנפשית המודעת. כלומר, בתהליך הדיסוציאציה מתרחש תהליך של נתק מהחוויה כולה או חלק מרכיביה, המתבטא בהפרת האינטגרטיביות של פונקציות נפשיות כזיכרון, זהות או תפיסת הסביבה. דיסוציאציה מתרחשת בד"כ בתגובה לחוויה בלתי נסבלת או מכאיבה באופן קיצוני אשר הנפש אינה יכולה לשאתה ולכן, באופן בלתי מודע, מבודדת אותה מהרצף החווייתי המודע. דוגמא קלאסית לדיסוציאציה היא מצב בו אישה שנאנסה אינה מסוגלת לזכור את פרטי האירוע. דיסוציאציה היא המאפיין המרכזי של קבוצת ההפרעות הדיסוציאטיביות.

³⁸ ענת גור **מופקרות: נשים בזנות**, 147 (2008).

³⁹ Jennifer James and Jane Meyerding, *Early Sexual Experience as a Factor in Prostitution*, 7(1) ARCHIVES OF SEXUAL BEHAVIOR 31 (1978).

⁴⁰ ענת גור **מופקרות: נשים בזנות**, 29 (2008).

שחושף את הילדה לקבוצות עברייניות ברחוב.⁴¹ השילוב עם התמכרות לסמים ואלכוהול כאמצעי להקל על הכאב שתעשיית המין מסבה, מביא עימו תלות כלכלית ויוצר מעגל ממשיך של תלות, ניצול ופגיעה.⁴²

אם אנו מרחיבים את ההסתכלות להשפעתה של תעשיית המין על נשים בחברה ככלל, כביכול היינו עלולים לטעות לחשוב כי מדובר בגורם מעצים. שכן, כביכול המין הוא "משאב" הקיים אצל נשים, ובכוחן לסחור בו עם מי שהן רואות לנכון, והגברים הם התלויים בנשים המחזיקות במשאב היקר.⁴³ אך, תעשיית המין לא התפתחה בוואקום, היא התפתחה בעולם פטריארכאלי, ומשרתת את השליטה הגברית.⁴⁴ תעשיית המין משמרת את אי השוויון בין גברים לנשים, עצם קיומה פוגע בזכותן של הנשים לשוויון.⁴⁵ אלימות מינית, על גווניה השונים; אונס, אלימות במשפחה, הטרדה מינית, תעשיית המין, פורנוגרפיה וכיוצא בהן אינן עניין של אדם פרטי זה או אחר, כי אם יוצרים חברה של אי שוויון והיררכיה – חברה בה נשים נקנסות על יציאה לחברה ולשוק העבודה – על כן יש להבין את האלימות המינית בהסתכלות רחבה זו.⁴⁶

לאור הבנה זו, כאשר אנו בוחנים את תעשיית המין אנו רואים כי הנשים אינן מרוויחות מהתעשייה. הנשים בתעשיית המין סופגות קלון חברתי קשה, שאינו מאפשר להן להמיר את "ההון" שצברו בתעשיית המין לכוח לגיטימי בחברה.⁴⁷ כפועל יוצא של הפיכת המין הנשי ל"משאב", נשים מאבדות בעלות עליו. הן מאבדות את היכולת לקבוע מה היא החוויה שלהן, מה היא המיניות שלהן ומה ההנאה המינית שלהן. היות והמיניות שלהן מעוצבת לאור הפנטזיות של הגבר, והן רק מספקות את המוצר.⁴⁸ לדוגמה הפורנוגרפיה הופכת את ההשפלה של נשים לארוטית, כך, שגברים הצורכים פורנוגרפיה רואים מיניות בצורה חד ממדית. בהינתן שמדובר במשאב, הרי הם הלקוחות, קובעים את הצורך אותו ברצונם למלא. הדימויים המופיעים בפורנוגרפיה מוצאים ביטוי בבקשות של בני זוג בחדר המיטות, ובכך הופכים לתפיסה לגיטימית של מיניות.⁴⁹

עם זאת, הדיון החברתי בעניין תעשיית המין נסוב סביב שאלות של "חופש הביטוי" ו"חופש העיסוק" – יש לשאול – של מי חופש הביטוי או חופש העיסוק, עליו אנו מבקשים להגן? כדי לענות לשאלה זו ברצוני להרחיב במעט על המושג "החפצה". אן פיליפס מגדירה החפצה כחס אל אדם, או לכל חלק מאדם, כאילו היה חפץ. במושגיו של קאנט, מדובר בשימוש באדם כאמצעי, ולא מטרה כשלעצמה.⁵⁰ מרתה נוסבאום מרחיבה על שבע דרכים בהם ניתן לנהוג באדם כחפץ; אינסטרומנטלית, שימוש באדם כמכשיר להשגת מטרה. הכחשת האוטונומיה של אדם, וזכותו להגדרה עצמית. סבילות, האדם נתפס ככזה שאינו מסוגל לקבל החלטות לגבי חייו. בר החלפה, האדם נתפס כניטן להחלפה בקלות. פרוץ, האובייקט נתפס ככזה שניתן להיכנס אליו לשבור

⁴¹ שם, 30.

⁴² שם, 35.

⁴³ שולמית אלמוג וקארין כרמית יפת "מיניות מגדר ומשפט: בין כלכלת מין לקלקלת מין" **משפטים** מה 387, 385 (תשע"ו).

⁴⁴ נויה רימליט "על זנות מגדר ומשפט פלילי: הרהורים על הצעת החוק להפלת צרכני הזנות" **משפט וממשל** יג 460, 439 (תשע"א).

⁴⁵ שם, 478.

⁴⁶ נויה רימליט "על מין, מיניות וכבוד: החוק למניעת הטרדה מינית במבחן התיאוריה הפמיניסטית והמציאות המשפטית" **משפטים** לה 601,

611 (תשס"ה).

⁴⁷ שולמית אלמוג וקארין כרמית יפת "מיניות מגדר ומשפט: בין כלכלת מין לקלקלת מין" **משפטים** מה 403, 385 (תשע"ו).

⁴⁸ שם, 411.

⁴⁹ Catherine A. MacKinnon, *Pornography, Civil Rights, and Speech*, 20 HARV. CIV. RIGHTS-CIV. L. REV. 1, 17 (1985).

⁵⁰ ANNE PHILLIPS, *OUR BODIES, WHO'S PROPERTY?* Chapter 1, (2013).

אותו. בעלות, האובייקט ניתן לקניה ומכירה. לבסוף, הכחשת הסובייקטיביות, המחפצן נוהג במחופצן כנטול רגשות וככזה שניתן להתעלם מרצונותיו.⁵¹ תעשיית המין מממשת מספר מדרכים אלו, ואכן מאופיינת בהחפצה של הנשים בתעשייה ובכלל. הרף בו יש לעמוד בכדי שהתנהגות לא תחשב מחפיצה לא יכול להיות כה נמוך שכל הכרה פעוטה ככל שתהיה באנושיותו של אדם אינה נחשבת להחפצה, שכן זו אינה מבטאת את השלכותיה האמיתיות של ההחפצה.⁵² כמובן, שישנם מקרים בהם אדם כן יציע את שירותיו, ואף שירותים פיזיים לעיתים לעבודה (כגון עבודה במכרה פחם, או בבניין). ההבדל לעניין תמחור זה קשור בחלק הגוף אותו האדם מתמחר, וכמה הוא באמת פוגע באפשרות להתייחס אליו כאל אדם אוטונומי. ככל שמדובר בחלק באדם שהוא יותר אינטימי – יותר זהותי – נכיר כי תמחורו יהווה פגיעה באנושיות של האדם.⁵³ אביא את דבריו של השופט רובינשטיין לעניין סחר בבני אדם, הרמה הקיצונית ביותר של החפצה, על החומרה שבהתייחסות לאדם כאל חפץ:

"סחר בבני אדם - אין אולי צירוף מילים קשה יותר, משפיל יותר. הוא מנוגד לתשתית היסוד שאין מוצקת ממנה של קיום אנושי הגון, של אדם לאדם – אדם".⁵⁴

על כן, כאשר אנו מדברים על תעשיית המין, אנו מדברים על תמחור אחד האלמנטים האינטימיים ביותר של האדם.⁵⁵ כפועל יוצא מכך, אנו רואים כי תעשיית המין מאופיינת בשימוש אינסטרומנטלי של נשים לשם סיפוק מיני של גברים,⁵⁶ נשים מוצגות כחלשות וזקוקות להצלה פעמים רבות נכללים תיאורים של אלימות קשה כלפי הנשים, האישה מוצגת ככזו החפצה במין כל הזמן בדמויות כאלה ואחרות, בין אם במועדוני החשפנות או בפורנוגרפיה ההצגה של שופטות, מורות, ספרניות, רופאות וכו' כאלו התמיד חפצות במין – הופך את הנשים הללו במציאות – לחפצים. אין כאן ביטוי נשי, יש כאן ביטוי של פנטזיות גבריות.⁵⁷ אין כאן חופש עיסוק של נשים, כאשר 85%-95% מהנשים רוצות לצאת מהזנות, אך אין להן שום אמצעי הישרדות נגיש אחר.⁵⁸ זאת מבלי לציין את הקלון החמור אותו נושאות הנשים בזנות לשארית חייהם, שכן 'זונה' היא הקללה הנפוצה ביותר בשפה הישראלית, החברה אינה סלחנית לנשים בזנות והן כלואות בעולם זה.⁵⁹

מיתוג השאלות אודות תעשיית המין קשור באלמנט המגדרי המובהק שלה. זהות מגדרית, כמו כל זהות אחרת, נבנית מהשית, חלק מהשית הוא החוק ואיך אנו מנהלים את השיח אודות החוק.⁶⁰ כאשר הדיון על תעשיית המין סובב סביב שאלות כגון "חופש הביטוי" או "חופש העיסוק" מה שנאמר הוא "חופש הביטוי

⁵¹ MARTHA C. NUSSBAUM, SEX AND SOCIAL JUSTICE, 218 (1999).

⁵² ANNE PHILLIPS, OUR BODIES, WHO'S PROPERTY? Chapter 1, (2013).

⁵³ שם.

⁵⁴ א' רובינשטיין "סחר בבני אדם לעיסוק בזנות - עד קצווי הבושה, עד שורשי החרפה", קריית המשפט ב, 15-19 (תשס"ב).

⁵⁵ Martha Albertson Fineman, *A Legal (And Otherwise) Realist Response to Sex as Contract*, 4 Colum. J. Gender & L. 128, 134-135 (1994).

⁵⁶ CATHARINE A. MACKINNON, ONLY WORDS, 17 (1993).

⁵⁷ שם, 31-32.

⁵⁸ "הקשיים של הנשים לצאת מהזנות" תודעה todaango.org.il/?page_id=345.

⁵⁹ שולמית אלמוג "זנות - לקראת המשגה משפטית של קלון חברתי נייר עמדה" שריגים 9, 17 (תש"ע).

⁶⁰ MARY J. FRUG, POSTMODERN LEGAL FEMINISM, xxv (1992).

של המיניות הגברית על פני המיניות הנשית.⁶¹ אי שוויון מגדרי משועתק מדור לדור בהתבסס על החינוך, על נורמות מגדריות שאנו קובעים כלגיטימיות ונכונות. כאשר החינוך המיני שמועבר לנוער הוא מסרטונים, אתרי אינטרנט ומועדונים שכולם סובבים סביב החוויה הגברית – אין לנשים הזדמנות אמיתית להציב אלטרנטיבה – ולאור כך גדל עוד דור על אותם הערכים, המתעדפים את מיניות הגברים על חשבונן של נשים.⁶²

2.3. מועדוני חשפנות ותעשיית המין

על אף האמור לעיל, יש לתת את הדעת למספר מאפיינים המייחדים את חווייתן של נשים בחשפנות לנגד יתר הנשים בתעשיית המין. מבחינה חוקית, רוב מדינות העולם אינן אוסרות על החשפנות אלא, מטילות עליה רגולציה, בדומה למכירת אלכוהול או סיגריות.⁶³ על כן, היא זוכה ללגיטימציה גבוהה יותר מחלקים אחרים של תעשיית המין.⁶⁴ בשונה מפורנוגרפיה, האישה בחשפנות נמצאת בקרבה פיזית גבוהה לגבר, דבר המלווה בהערות, נגיעות, עלבונות וכיוצא בכך. לעומת הזנות, שגם היא חולקת קרבה פיזית גבוהה ללקוח, האישה בחשפנות אינה אמורה לממש את הפנטזיה אותה היא מייצרת בעבור הגבר. כך שההתמודדות של האישה בחשפנות היא מחד ביצירת פנטזיה מושכת בעבור הגבר שתייצר בעבורו חוויה ארוטית, מאידך התמודדות עם כעסו של הגבר על חוסר מימושה.⁶⁵ נשים בחשפנות תיארן מקרים בהם לקוחות כפו עליהם נשיקות בשפתייהם, באברי מינן ואף החדרת אצבעות לאיבר המין ללא הסכמת החשפנית.⁶⁶

החשפנות נתפסת בחברות רבות כבלתי מהוגנת, היות והיא אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות הצניעות והפרישות המצופים מנשים, גם בחברות חילוניות רבות.⁶⁷ כתוצאה מכך, החשפנות נכנסת תחת הקטגוריה של "עבודה מלוכלכת"⁶⁸, כלומר, עבודה הנתפסת בעיני החברה כמשפילה ובלתי רצויה, כפועל יוצא העוסקים בעבודות אלו סובלים מסטיגמה, אפליה ובושה.⁶⁹ המימד הכלכלי הוא מהגורמים המרכזיים להשפלה שהאישה סופגת, ככזו המעידה למכור את מיניותה, מודבקת אליה תווית של אישה "זולה" הקוראת תיגר על ההסדר החברתי הקיים.⁷⁰ כדי לגשר על המחיר החברתי הכבד אותו נדרשת האישה בחשפנות לשלם, היא פועלת

⁶¹ CATHARINE A. MACKINNON, ONLY WORDS, 9 (1993).

⁶² שם, 12-13.

⁶³ KIM PRICE-GLYNN, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK, 32 (2010).

⁶⁴ Christine Stark, *Stripping as a System of Prostitution*, in PROSTITUTION AND PORNOGRAPHY: PHILOSOPHICAL DEBATE ABOUT THE SEX INDUSTRY 40, 44 (Jessica Spector ed. 2006).

⁶⁵ KIM PRICE-GLYNN, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK, 104-105 (2010).

⁶⁶ Bernadette Barton, *Managing the Toll of Striping*, 36(5) JOURNAL OF CONTEMPORARY ETHNOGRAPHY 571, 580-581 (2007).; אציין כי ההחזרה של אצבעות לאיבר מינה של אישה ללא הסכמתה עונה על ההגדרה לאונס בחוק העונשין להלן הגדרת: "(§345ג) לחוק; הבעילה בלא הסכמה הנדרשת לעבירת האונס: "בוועל" - המחזיר איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האישה העונשין). ראו בפסיקה: ת"פ (חיפה) **מדינת ישראל נ' פלוני** (פורסם בנבו, 13.06.2001).

⁶⁷ Sharon Marvin and Gina Grandy, *Doing Gender Well and Differently in Dirty Work: The Case of Exotic Dancing*, 20(3) GENDER, WORK AND ORGANIZATION 232, 237 (2013).

⁶⁸ להרחבה על מושג העבודה המלוכלכת ראו: Glen E. Kreiner, *Dirty Work*, in: THE SAGE ENCYCLOPEDIA OF INDUSTRIAL AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY: A-E (2017).; Slutskaya, N.; Simpson, R.; Hughes, J.; Simpson, A.; Uygur, S., *Masculinity and Class in the Context of Dirty Work*, 23(2) GENDER, WORK AND ORGANIZATION 165 (2016).

⁶⁹ Sharon Marvin and Gina Grandy, *Doing Gender Well and Differently in Dirty Work: The Case of Exotic Dancing*, 20(3) Gender, Work and Organization 232, 235 (2013).

⁷⁰ שולמית אלמוג וקארין כרמית יפת "מיניות מגדר ומשפט: בין כלכלת מין לקלקלת מין" **משפטים** מה 385, 408 (תשע"ו).

להפיק תמורה כלכלית גבוהה שכביכול תתרץ בעבורה את הפגיעה שחוותה.⁷¹ נשים רבות בחשפנות תיארו תהליך של טשטוש הגבולות שהציבו לעצמן עם הכניסה לעולם החשפנות. בעוד בתחילת דרכן נשים רבות התעקשו לא ליצור מגע פיזי עם הלקוח, או לא לאפשר ללקוח להגיע לכדי פורקן מיני וכד', לאורך זמן, היות ובפעולות אלו נמצא הכסף המשמעותי, נמתחו הגבולות לכדי שבירה.⁷² היה תהליך של מעבר ממערכת כללים אישית נוקשה, לכזו המבוססת על מרבה המחיר.⁷³ למציאות זו השלכות קשות על הדימוי האישי של הנשים בחשפנות, המתארות כי הערך העצמי שלהן נקשר למספר הטיפים שהצליחו להרוויח, אלו מעידים על כמה הסכימו לוותר על גבולותיהן הפיזיים והרגשיים.⁷⁴ בחשפנות הדרישה הדווקנית מהנשים לעמוד בסטנדרט יופי נוקשה ותובעני בצורה יומיומית גם הוא גובה מחיר, בכלל זאת גם מחיר כלכלי, בו לרוב לא חולקים בעלי המועדונים.⁷⁵

הנשים בחשפנות נדרשות למנגנונים שונים כדי להתמודד עם החוויה של חשפנות, ההחפצה היומית היחס הפוגעני של הלקוחות והסטיגמה החברתית הקשה המשויכת לעיסוקן.⁷⁶ מנגנונים אלו כוללים הפרדה בין העצמי של החשפנית, לבין העצמי ביתר תחומי החיים. הפרדה זו פעמים רבות מלווה בשימוש בשם במה השונה משמה האמיתי של החשפנית. הפרדה זו מאפשרת לחשפנית מרחק מנטאלי מהאישה המסירה את בגדיה תמורת תשלום – הסופגת בגין כך קלון חברתי – לבין האישה שהיא ביתר הזמן.⁷⁷ מנגנון זה ככלל מלווה בתשתית קיימת של מנגנון דיסוציאטיבי המתפקד אצל החשפנית בו הרחבת לעיל.⁷⁸ מנגנונים נוספים כוללים הסתרת החשפנות מהמעורבים בחייה האישיים של החשפנית, ובכך יצירת בידוד וניכור חברתי.⁷⁹ בנוסף למעין טקסי היטהרות עליהן דיווחו נשים, בהם הן באופן סימבולי מייצרות חצץ בין חייהם "הרגילים" ובין אלו במסגרת פעילותם כחשפנית. אלו כוללים הסרת האיפור והתחפושת, מקלחת והסתבנות ארוכה וכד' המסמלים את הריחוק בין שתי הזהויות של האישה בחשפנות.⁸⁰

מלבד הריחוק העצמי של החשפנית מזהותה כחשפנית לזהותה ביתר הזמן היא גם מרחיקה את עצמה מיתר הנשים בחשפנות. החשפנית מבצעת ריחוק מנטאלי מיתר הנשים בחשפנות, כדי שלא תהיה נתונה לאותו קלון שהיא מבינה שנשים בחשפנות סובלות ממנו החשפנית מייצרת הסברים לעצמה כיצד היא שונה מיתר הנשים בחשפנות, ולמה הביקורת החברתית המופנית כלפיהם אינה נכונה כלפיה.⁸¹ הפרדה זו מתבטאת בתחרות בין הנשים, כעס ואף אלימות כנגד נשים המעניקות שירותי מין רבים יותר ובכך פוגעות ביתר הנשים בתעשייה.⁸²

⁷¹ Jennifer K. Wesely, "Where am I Going to Stop?": Exotic Dancing, Fluid Body Boundaries, and Effect on Identity, 24 DEVIANT BEHAVIOR 483, 492 (2003).

⁷² שם, 497.

⁷³ שם, 495.

⁷⁴ שם, 493.

⁷⁵ KIM PRICE-GLYNN, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK, 115 (2010).

⁷⁶ Bernadette Barton, *Managing the Toll of Striping*, 36(5) JOURNAL OF CONTEMPORARY ETHNOGRAPHY 571, 572 (2007).

⁷⁷ שם, 587.

⁷⁸ ראו על כך הערות שוליים 37-38.

⁷⁹ KIM PRICE-GLYNN, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK, 120 (2010).

⁸⁰ שם, 121.

⁸¹ Bernadette Barton, *Managing the Toll of Striping*, 36(5) JOURNAL OF CONTEMPORARY ETHNOGRAPHY 571, 586 (2007).

⁸² אתי אברמוב "עמוד האש" ידיעות אחרונות 16.08.12.

לבסוף, בדומה לזנות, החשפנות מאופיינת בשימוש נרחב באלכוהול וסמים לשם טשטוש החוויה,⁸³ וכפי שהתבטאה עובדת במועדון חשפנות התועדה בכתבה לאחרונה: "אם את שותה אלכוהול בימים ראשונים זה יעזור לך... בהתחלה תשתי כמה שוטים תהיי רגועה".⁸⁴

מלבד אלו, חשפנות מאופיינת בבעיות מערכתיות המאפיינות תחומי תעשייה בעלי רוב נשי. לדוגמא, דרישה לעבודה רגשית⁸⁵ ללא תמורה.⁸⁶ הנשים בחשפנות נדרשות להתאים את עצמן לצרכיהן של הלקוחות,⁸⁷ מצד אחד לייצר אצל הלקוח תחושה אותנטית של משיכה מינית כלפיו,⁸⁸ ומצד שני גם לענות על צרכיהם הרגשיים של הלקוחות כבת שיח ונכונה להקשיב ולתמוך.⁸⁹ כל זאת מבלי לקבל שכר על חלק זה של עבודתן, ומבלי להכיר במימד השוחק של הדרישה לווסת את רגשותיהן בתמידות סביב צרכיהם של אחרים. מאפיין נוסף של עבודות בעלות רוב נשי הם קשיי התאגדות. רבים ממועדונים החשפנות סובלים מבעיות בניה, הם לרוב ממוקמים בחלקיה המפותחים פחות של העיר, ובהתאם לא תמיד עומדים בדרישות תקני הבטיחות. עם זאת, הנשים בחשפנות הן ברורות החלפה, ובקלות ניתן לפטר את אחת מהנשים ולהחליפה בנערה אחרת במצוקה, מאפיין זה פוגע ביכולתן של הנשים בחשפנות להתאגד כדי להבטיח תנאים בטיחותיים ראויים.⁹⁰

ככל שהעיסוק של האישה בחשפנות ארוך יותר הערך העצמי שלה נקשר יותר בטיפים אותם היא מקבלת, הדימוי שלה מקושר בזהות המינית המוחצנת שפיתחה, והאמון שלה כי אי פעם תוכל לצאת מהתעשייה קטן.⁹¹ הרעל הנוסף מההערות היומיות של הלקוחות, הלחץ התמידי למתוח את הגבולות של החשפנית, להפוך אותה לפרוצה, מחלחלים, ופוגעים ביכולת שלה להמיר את הכסף שהיא מרוויחה בתעשייה להון שיאפשר לה לקדם את חייה,⁹² בנוסף לשימוש במנגנוני הגנה הכוללים דיסוציאציה, שם חלופי, הסתרה מהמשפחה, ניכור מיתר הנשים בחשפנות ושימוש בסמים ואלכוהול. כל אלו מעלים את השאלה – כיצד על אף זאת מקובלת ההבחנה כיום בין זנות לחשפנות, וכיצד מתפקדים מועדוני החשפנות כיום בחוק?

3. פסק דינה של השופטת מיכל אגמון-גונון

לאחרונה קבעה הוועדה המקומית של רמת גן שלא לאשר בקשה לשימוש חורג למועדון חשפנות הפועל באזור הבורסה. וועדת הערר הפכה החלטה זו, עד שלבסוף הגיע הדיון לדלתי בית המשפט. השופטת מיכל

⁸³ KIM PRICE-GLYNN, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK, 103 (2010).

⁸⁴ יוסי מזרחי "מה באמת קורה במועדוני החשפנות?" **רשת 13** 02.09.17 [/reshet.tv/item/news/domestic/strip-club-423017](https://reshet.tv/item/news/domestic/strip-club-423017)

⁸⁵ **עבודה רגשית** – היא הדרישה לשליטה ברגשות והבעות של אדם כדי לענות על הדרישות הרגשיות של תפקידו. בעיקר, נותני שירות הנדרשים לווסת את הבעת רגשותיהם בזמן אינטראקציה עם לקוחות כחלק מדרישות תפקידיהם. נפוץ בעיקר בעבודות בעלות רוב נשי כגון דיילות, אחיות, מזכירות וכד'.

⁸⁶ למידע נוסף על נקודה זו ראו: Amy S. Wharton, *The Sociology of Emotional Labor*, 35 ANNUAL REVIEW OF SOCIOLOGY 147 (2009).; Nicky James, *Emotional Labour: Skills and Work in the Social Regulation of Feelings*, 37(1) THE SOCIOLOGICAL REVIEW 15 (1989).; Diana Reay, *Gendering Bourdieu's Concept of Capitals? Emotional Capital, Women and Social Class*, 52(2) THE SOCIOLOGICAL REVIEW 57 (2004).

⁸⁷ KIM PRICE-GLYNN, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK, 38 (2010).

⁸⁸ Bernadette Barton, *Managing the Toll of Striping*, 36(5) JOURNAL OF CONTEMPORARY ETHNOGRAPHY 571, 589 (2007).

⁸⁹ Sharon Marvin and Gina Grandy, *Doing Gender Well and Differently in Dirty Work: The Case of Exotic Dancing*, 20(3) GENDER, WORK AND ORGANIZATION 232, 240 (2013).

⁹⁰ KIM PRICE-GLYNN, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK, 101 (2010).

⁹¹ Bernadette Barton, *Managing the Toll of Striping*, 36(5) JOURNAL OF CONTEMPORARY ETHNOGRAPHY 571, 583 (2007).

⁹² KIM PRICE-GLYNN, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK, 146 (2010).

אגמון-גונן פסקה בבית המשפט המחוזי בתל-אביב כנגד החלטת ועדת הערר, וקבעה כי אין לאשר בקשת אישור חורג להפעלת מועדון חשפנות. בפסק דין זה⁹³ עלו שלוש נקודות שעליהן אבקש להרחיב את הדיון בהמשך המסמך:

1. השימוש בביטויים מכובסים לשם תיאור מועדוני חשפנות.
2. מועדוני חשפנות ופגיעתם הרחבה בנשים
3. תפקידה של הרשות המוניציפאלית

3.1. דיון לעניין השימוש בביטויים מכובסים לתיאור מועדוני חשפנות

השופטת אגמון-גונן פותחת בדיון לעניין המושגים השונים שעלו לאורך הדיון לתיאור מועדוני חשפנות. מושגים אלו כוללים; פיפ שואו, מקום הצצה על מופע חי בעירום, מקום הצצה על מעשה מיני, מופע חשפנות לצרכי בידור מיני, מופע חי בעירום, מועדון חשפנות מהוגן שלא נותן שירותי מין ומופעי סטרפטיז. כבוד השופטת אגמון גונן בחרה להשתמש במושג תצוגת נשים לצורך גירוי מיני לאורך פסק דינה לתיאור העסק.⁹⁴

השופטת הדגישה את הנקודה – כי אף אחת מהערכאות, ולא המשיב, ציינו מה נעשה בעסק – על כן, הם הותירו חסר משמעותי בניתוח העובדתי של התיק. התיאור המפורט ביותר שהיה ניתן לקבל מהמשיב הוא כי "מדובר בריקוד פרטי ללא מין. הפן המיני הינו חלק בלתי נפרד ממהות הטבע והאדם ואין כל פסול ו/או הגבלה חוקית אחרת על בידור ובילוי מסוג זה".⁹⁵ הבושה וחוסר הנכונות של המשתתפים בדיון לציין מה מתרחש במועדוני חשפנות נובע מהרצון להסתיר את חלקו הראשון של מסמך זה. מועדון חשפנות משמש לפגיעה מערכתית של נשים, וההבדל בינו לבין בית הבושת הוא מלאכותי בהחלט. את הבושה הרבה, המונעת אף מבעלי המועדון לציין מה נכלל בעסק אותו מבקש להתיר, לא נושאים הגברים הפוקדים עסקים מסוג זה. כי אם, הנשים בחשפנות הן שנשפטות על בגין התעוזה לקחת חלק במה שיתר החברה אינה מסוגלת להגות, אך מתירה את המשך קיומו השקט.

לאור זאת השופטת אגמון-גונן קובעת כי:

"במקרה שלפניי, השימושים המותרים על פי התכניות החלות במתחם הבורסה הם, בין היתר, "מועדון" ו"בידור". כיוון שפרשנות תכליתית של התכניות, מחייבת, בין היתר, פרשנות שתעלה בקנה אחד עם החקיקה, נראה כי מגמות אלו, עליהם עמדתי בחקיקה, מחייבות לפרש שימושים אלו כשימושים שאינם כוללים עסק של חשפנות לצורך גירוי מיני, הצצה על מעשה מיני, הצצה על

⁹³ עת"מ (מינהליים ת"א) 8707-07-15 הועדה המקומית לתכנון ולבניה רמת גן נ' ערן ירושלמי, (פורסם בנבו, 28.08.17).

⁹⁴ שם, 4.

⁹⁵ שם, 13.

מופע חי בעירום, סטריפטיז, תצוגת נשים לצורך ביזוי מיני, או כל עבודת מין, שהעוסקות בה מוצגות לראווה לצורך גירוי מיני, יהיה כינויה אשר יהא.⁹⁶

3.2. מועדוני החשפנות ופגיעה בנשים

בהמשך לנקודה זו, טענתו של המשיב כי מועדון חשפנות נכלל בהגדרת העסקים המותרים תחת חוק רישוי עסקים כמועדון בידור, נדחתה. ויצו, שהצטרפה כידידת בית המשפט, טענה בפני בית המשפט כי חוק יסוד כבוד האדם וערכי שיטת המשפט הישראלית, אינם מאפשרים לפירוש של הביטוי "מועדון בידור" ככזה הכולל מועדון חשפנות.⁹⁷ לעומתן, המשיב טען כי שיקולי העירייה, המונעים ממנו את אישור המועדון, "נובעת מתפיסת עולם פוריטנית ושמרנית שאינה נחלת הכלל ומקומה לימים חשוכים מהעבר ולא למדינה נאורה האמורה לאפשר קשת דעות רחבה ומגוונת ולאפשר חופש ביטוי ועיסוק".⁹⁸ בעניין זה יפים דבריה של כבוד השופטת אגמון גונן לפיהם:

"ההחפצה ככלל, ובמופעי חשפנות לצורך גירוי מיני בפרט, נובעת מהצגת האישה כפאסיבית, הנענית תמיד למין על פי דרישה, וייחוס אופי מיני לעצם ההחפצה של נשים. הגברים הבאים לצפות בחשפנות לצורך גירוי מיני, עושים זאת לצרכיהם המיניים שלהם, הם מתייחסים לנשים במקום ככלי להשגת מטרה שהיא חיצונית לאותן נשים, כנטולות קיום ומשמעות אנושיים כשלעצמן. הם אינם רואים בהן מטרה בפני עצמה ואינם דואגים לטובתן ולאושרן. במופעים אלו יש זיהוי בין חפצון נשים לבין גירוי מיני."⁹⁹

ובהמשך קובעת אף כי:

"ובהתאמה לעניין שלפניי אומר כי החקיקה הישראלית פועלת לאסור ולמנוע החפצת נשים ופגיעה בכבודן כנשים, כבנות אנוש, ביזוין והשפלתן. כדי לשרש תופעות אלו נועדו החוקים עליהם עמדתי לעיל. על בית המשפט לעמוד על המשמר כדי למנוע מערוב מציאות בה מתקיים בידור מיני, בערכים לפיהם חשפנות לשם גירוי מיני, בו מוצגת האישה כחפץ, מהווה החפצת נשים ואינה "בידור" כלל ועיקר."¹⁰⁰

3.3. תפקידה של הרשות המוניציפאלית

⁹⁶ שם, 52.

⁹⁷ שם, 8.

⁹⁸ שם, 10.

⁹⁹ שם, 38.

¹⁰⁰ שם, 58-59.

דיון מעניין נוסף העולה מפסק הדין הוא על תפקידה של הרשות המוניציפאלית וסמכויותיה בתכנון העיר. בעוד המשיב טען כי העירייה חרגה מסמכותה ופעלה לעצב את העירייה לאור שיקולים זרים.¹⁰¹ הוועדה המקומית מצידה טוענת כי המונח "בידור" אינו כולל "בידור מיני" ולשם כך נדרש היתר לשימוש חורג מהתוכנית. על כן, העירייה לא מחויבת להעניק היתר לשימוש חורג החותר תחת תוכניותיה לפיתוח אזור הבורסה.¹⁰²

לעניין שאלה זו נאמר;

"התכנון העירוני מהווה אמצעי להגדרת אופיו ומהותו של המרחב הן מבחינה פיזית, הן מבחינה חברתית וכלכלית. שינויים תכנוניים במבנה של שכונה (דירות גדולות יותר, פארק מרכזי) יכולים להביא לעלייה או לירידה בערך הדירות שבה, וכן לשנות את אופי האוכלוסייה המתגוררת במקום. שינוי אופי האוכלוסייה מוביל לשינוי האופי החברתי תרבותי של המרחב השכונתי. התכנון אמור לתת מענה לצרכים הנוכחיים של האוכלוסייה הקיימת, כמו גם לחזון הרשות המקומית ולצרכים של התושבים העתידיים. כך, אם מתוכננת שכונת מגורים יש לבחון הקמת תשתיות כמו גנים ובתי ספר. אם מתוכנן רובע עסקים, יש לתמוך זאת בשירותים מתאימים (בנקים, בתי קפה, בתי קולנוע). לאור זאת, יש לקחת בחשבון גם שיקולים חברתיים-כלכליים, כמו האופי שהרשות המקומית מבקשת לתת לאזור מסוים."¹⁰³

לאור שלושת נקודות אלו, ובהתבסס על הדיון בפסק דין, ברצוני לעבור לחלקו הבא של המסמך. אשר ירחיב על הרעיונות שהובאו בפסק הדין לעניין החקיקה הישראלית הרלוונטית לחוקיותם של מועדוני החשפנות, וההשלכות של ביסוס איסור על מועדוני חשפנות על כל אחד מן המקורות.

4. מועדוני החשפנות והמשפט הישראלי

בחלק זה של המסמך בכוונתי לדון במשפט הישראלי וביחסו למועדוני חשפנות. ראשית, אסקור את הדין המקובל לביסוס היתר למועדוני החשפנות בארץ. לאחר מכן, ברצוני לעבור לדיון על מקורות אפשריים במשפט הישראלי אשר עליהם ניתן לבסס איסור על מועדוני החשפנות בישראל. אילו כוללים את חוק כבוד האדם וחירותו, הזכות לשוויון, פרשנות תכליתית של החוק לאור החקיקה הענפה בדבר זכויות נשים והמשפט העברי.

4.1. המצב החוקי נכון להיום

¹⁰¹ שם, 9.

¹⁰² שם, 6.

¹⁰³ שם, 23.

כיום, אין בחקיקה הישראלית הגדרה של מופעי חשפנות ואף אין הסדרה מקיפה של תחום זה.¹⁰⁴ החוק לרישוי עסקים¹⁰⁵ מאפשר לשר הפנים לקבוע עסקים טעוני רישום ולהגדירם.¹⁰⁶ מתוך ההגדרות לעסקים חוק רישוי ישנן שתי קטגוריות אפשריות בהם ממקמים מועדוני חשפנות; עסק של ממכר אביזרי מין, ועינוג ציבורי.

לעניין האפשרות הראשונה¹⁰⁷;

(א) בעסק של אבזרי מין, תהא רשות הרישוי שלו לפי חוק זה, רשאית להשתמש בסמכותה, לשם הגנה על שלומם של קטינים ומניעת פגיעה ממשית בסדר הציבורי, גם לענינים אלה:

(1) מניעת רשיונות לפתיחת עסק של אבזרי מין במקום שיש בו משום פגיעה ממשית בקטינים או בדיירי המקום;

(2) איסור כניסה לעסק האמור לקטינים מתחת לגיל 17;

(3) הגבלת צורת הפרסומות לעסק האמור בחזית הפונה לרשות הרבים.

(ב) לענין סעיף זה –

"אבזר מין" - מכשיר המשמש לגירוי או לסיפוק מיני, למעט מכשיר כאמור הנמכר

בבית מרקחת;

"עסק של אבזרי מין" –

(1) עסק שעיסוקו העיקרי הוא מכירה או השכרה של אבזרי מין;

(2) עסק שמאפשר הצצה על אדם העושה מעשה מיני או הנותן שיעשו בו מעשה

כאמור.

(הדגשות לא בטקסט המקורי).

ברצוני להרחיב על שתי נקודות הנובעות מביסוס מועדוני חשפנות, או הגבלתם, על ההגדרה של עסק אביזרי מין. ראשית, סמכות הרשות להגביל עסק מסוג זה נובעת משיקולים של "הגנה על שלומם של קטינים ומניעת פגיעה בסדר הציבורי. הגבלה זו נובעת ממקום של אשם וקלון על העוסקים בתעשיית המין, ועל תעשיית המין בכלכלה, מדובר בהסתכלות מוסרנית המעלה על נס את ערכי הצניעות והפרישות.¹⁰⁸ אין כאן אמירה המכירה בניצול הנשים בתעשיית המין. בהתאמה, מדובר בחוק הנוגע בעיקרו למכירת אביזרי מין, והמגבלות על מקום המכירה באות מהסתכלות שיפוטית כלפיי אנשים הלוקחים חלק בהתנהגויות מיניות אשר אינן נתפסות בעיני החברה כנורמטיביות.

¹⁰⁴ הכנסת הלשכה המשפטית תחום חקיקה ומחקר משפטי הגדרה והסדרה של מופעי חשפנות: סקירה משווה, 1 (2014).

¹⁰⁵ חוק רישוי עסקים, תשכ"ח-1968.

¹⁰⁶ שם, § 1.

¹⁰⁷ שם, § 2ה.

¹⁰⁸ ראו הרחבה על דיון זה בחלק 4.2.3.2. של מסמך זה לעניין יחס המשפט הישראלי לזנות.

שנית, "עסק המאפשר הצצה על אדם העושה מעשה מיני או הנותן שיעשו בו מעשה כאמור" אינו מסביר מהו הקו המבדיל בין בית עסק מסוג זה לבין בית בושת. היכן עובר הגבול בין מעשה מיני בתשלום לבין זנות? חשיבותה של אבחנה זו מתחדדת לאור הצעת חוק איסור צריכת זנות ומתן סיוע לשורדות הזנות¹⁰⁹ עליה ארחיב בחלק מתקדם יותר של מסמך זה.¹¹⁰

לעניין האפשרות השנייה¹¹¹;

(א) בעסק של עינוג ציבורי תהא רשות הרישוי שלו לפי חוק זה רשאית להשתמש בסמכותה, גם להתאמת החצרים מבחינת המבנה.

(ב) "עינוג ציבורי" - הצגות של תיאטרון או קולנוע, קונצרט, דיסקוטק, מופעי מחול, ריקודים, קברט, קרקס, משחק או ספורט, וכל עינוג כיוצא באלה, בין שהם בתמורה ובין שלא בתמורה, למעט הרצאה או ויכוח שמטרתם העיקרית היא חינוכית, אף אם הם מלווים לצורך הדגמה הצגת תמונות או השמעת צלילים.

(הדגשות לא בטקסט המקורי).

על השימוש בקטגוריה "קברט" לשם ביסוס היתר למועדוני חשפנות נקבע בפסק דין פרומו סטאר בע"מ ואח' נ' עיריית חיפה כ':

"עיון בתמונות ובסרטונים שצורפו איננו מותיר מקום לפירושים מיותרים באשר למהות הפעילות, לא הטרימנולוגיה היא הקובעת את מהות הפעילות אלא המעשים עצמם. עת מבחינים ברקדניות הפונות לקהל הלקוחות, מבצעות ריקוד בחיקו של הלקוח, כשהן חשופות חזה, כשלקוח ממשש את הרקדנית, אף אם העניין איננו מגיע לידי אקט מיני מלא, קשה מאוד לראות באותה פעילות כ"פעילות אומנותית", והיא דומה יותר, שלא לומר במדוייק, להגדרה של מופע סטרפטיז. הניסיון לתאר פעילות כזו כריקוד קברט או כמופע ברולסק לא יכולה לצלוח, כאשר המשל איננו דומה לנמשל כלל. מכלול של מסלול מוגבה בבמה, עם עמודים עליהם הרקדניות רוקדות בלבוש מינימלי, נשים המסתובבות בין הלקוחות, ושוב בלבוש מינימלי, ריקוד ה lap dancing בעירום חלקי, ועוד איננו תואם כלל את סגנונות האמנות הנטענת ע"י המשיבים, אלא למופעי סטרפטיז שמטרתם גירוי מיני, ולא מעשה אמנות. וכפי האמירה הידועה באשר לזיהוי הפעילות המתנהלת במקום ניתן לומר "I know it when I see it".¹¹²

(הדגשות לא בטקסט המקורי).

¹⁰⁹ הצעת חוק איסור צריכת זנות ומתן סיוע לשורדות זנות, התשע"ז-2017.

¹¹⁰ חלק 4.2.3.2. לעניין יחס המשפט הישראלי לזנות.

¹¹¹ § 3 לחוק רישוי עסקים, תשכ"ח-1968.

¹¹² בב"ש 73/15 פרומו סטאר בע"מ ואח' נ' עיריית חיפה, ק"ק 11-12 (פורסם בנבו, 21.12.15).

לאור פסיקה זו נראה כי הפעולות הכלולות במועדוני חשפנות אינן נופלות תחת ההגדרה של קברט. שכן, ההגדרה של עסק כקברט אינה מאפשרת עירום, ועל כן מועדוני החשפנות אינם כלולים בקטגוריה זו.

השימוש המובהק היחיד במושג "מועדון חשפנות" בנמצא הוא בחוברות הדרכה לרישוי מועדונים וברים מטעם עיריית תל-אביב.¹¹³ החוברת מגדירה מועדון חשפנות כ"עסק המשלב פאב עם הופעת אומנים ומוציגים מופעי חשפנות המשולבים בהשמעת מוזיקה".¹¹⁴ הבסיס החוקי של חוברת זו, על פי המובא בה, "חוק רישוי עסקים הקובע את חובת הרישוי לעסקים מסוימים, וצו רישוי עסקים - עסקים טעוני רישוי המפרט את סוגי העסקים החייבים ברישיון, אינם כוללים את המושגים: בר, פאב, דאנס-בר מועדון, מועדון חשפנות ועוד מקומות בילוי כיו"ב. החוק והצו עוסקים בחובת הרישוי של סוגי עסקים, אך אין בהם הנחיות לאווירה במקום או לעצמת המוסיקה המושמעת בו. מדריך זה ינסה להגדיר את העסקים הנכללים בתחום עסקי הבילוי, שבהם הוא עוסק בהכללה: "מועדונים וברים". נעסוק בפעולות הנדרשות מיזם של עסקי בילוי אלה, כדי להצליח ולהקים את העסק במקום הנכון ולהגיע לרישוי העסק ולהפעלתו בלי להיות מטרד לשכנים ובלי חיכוכים עם העירייה ועם גופי הרישוי השונים".¹¹⁵

נראה כי מרבית העסקים מסוג זה מגישים בקשה לאישור שימוש חורג, ועל כן ארחיב בעניין זה. היתר לשימוש חורג הוא היתר לשימוש בנכס למטרה השונה משהוגדר בתוכנית החלה באזור, או בהיתר הבנייה של המבנה. ניתן לאשר שימוש חורג אם הוא אינו מהווה סטייה ניכרת מהתוכנית החלה במקום. השימוש השונה בעבורו ניתן ההיתר רק הוא מותר במקום. ההיתר ניתן לפי שיקול דעת הרשות, ונתון לתקופה מוגבלת.¹¹⁶ על כן, ניכר כי שיקול דעתה של הרשות המקומית רחב הוא, הן בהגדרת תוכנית תכנון הבנייה לאזור והן במתן האישור לשימוש חורג, אשר תחתיו רבים ממועדוני החשפנות פועלים. על השפעתה של הרשות המוניציפאלית בהקשר זה אדון בשלב מאוחר יותר במסמך.¹¹⁷

ניתן לראות כי כיום לא קיימת בדין הישראלי הגדרה, הוראה פרוצדוראלית או הנחייה ברורה לעניינם של מועדוני החשפנות. הביסוס החוקי אותו מצאו מועדונים כאלו ואחרים מעלה שאלות מצד אחד על האבחנה בין מועדוני חשפנות לבתי בושת, ומצד שני מגביל את העירום במועדון לכדי סירוס מטרות. נראה, כי לרשויות המוניציפאליות יכולת השפעה רבה על ההחלטה האם לאפשר את קיומם של מועדוני חשפנות בחלקם. לפני הדיון בשאלה זו, ברצוני לפנות לדין הישראלי ולראות כיצד ניתן לבסס, שלא על שיקול דעתה של הרשות המוניציפאלית, את האיסור על מועדוני חשפנות.

4.2 דרכים אפשריות לביסוס איסור על מועדוני חשפנות בישראל

4.2.1 חוק יסוד כבוד האדם וחירותו

חוק יסוד כבוד האדם וחירותו¹¹⁸ קובע כי:

"אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם"¹¹⁹

¹¹³ אגף רישוי עסקים על הבר: רישוי מועדונים וברים (אוגוסט, 2016).

¹¹⁴ שם, 19.

¹¹⁵ שם, 7.

¹¹⁶ חלק י' לתקנות התכנון והבנייה (רישוי בנייה), התשע"ו-2016.

¹¹⁷ ראו חלק 5 למסמך.

¹¹⁸ חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

על החיוב של כבוד האדם נאמר ונכתב מרובה, אציג במסמך זה מספר מהגישות לחוק, וכיצד הבנה זו משפיעה על מצבם החוקי של מועדוני החשפנות.¹²⁰

על פי אהרון ברק יסוד כבוד האדם מונח בהכרה בשלמותו הפיזית והרוחנית של האדם, באנושיותו, בערכו כאדם, ובלא קשר למידת התועלת המפיקים מכך אחרים.¹²¹ לאור זאת, מרחב ההגנה על זכות חוקתית ייקבע בהתאם לפירוש המעניק לזכות את ההגנה הרחבה ביותר.¹²² היא כוללת את החובה של הרשויות להגן על הפרט מפגיעה של צדדים שלישיים בזכויותיו.¹²³ כלומר, חובתה של המדינה היא כפולה וכוללת Status negatives, ההיבט השלילי של חוק כבוד האדם, וה-Status positives, החובה האקטיבית להגן על כבוד האדם.¹²⁴

כאשר אנו מיישמים את גישתו של אהרון ברק למושג כבוד האדם על מועדוני החשפנות ניכר כי מדובר במפעל הפוגע בהכרה של אנושיותו של אדם וערכו במנותק למידת התועלת המפיקים ממנו אחרים. שכן, מטרתם של מועדוני החשפנות היא להביא לסיפוקם של גברים, תוך שימוש בנשים למטרה זו. לשם כך, הנשים מוחפצות, מאבדות מאנושיותן, ומוצגות ככלי למימוש פנטזיות מיניות.¹²⁵ הזכות לכבוד ראויה להגנה רחבה, אף מגורמים שלישיים המאיימים עליה, ועל כן, ניתן להגביל את "זכותם" של בעלי מועדוני החשפנות בכדי להגן על זכותן לכבוד של הנשים בחשפנות, ושל נשים בכלל.

דני סטטמן מרחיב את הדיון לעניין האיסור על השפלה. הוא מסביר, כי המאפיין החשוב ביותר של ההשפלה באפליה היא יצירת תחושה של הדרה חברתית אצל הקורבן. מבטאים לו כי הוא אינו חלק מהקולקטיב, ויוצרים בכך פגיעה כפולה של השפלה במובן של פגיעה בערך העצמי, ותחושה של ניכור מהחברה האנושית.¹²⁶ כפועל יוצא מתחושת ניכור זו, הקורבן של ההשפלה חווה לעיתים רבות חוסר אוניס. תחושה שהחברה אינה מכירה בפגיעה שאני חווה וכי אין כתובת אליה אוכל לפנות במטרה לעצור את הפגיעה

ב.י. 127

¹¹⁹ שם, § 4.

¹²⁰ נקודה חשובה בהקשר של הדיון בזכות לכבוד בהקשר של זכויות נשים היא הצורך להבחין בין כבוד כמונה פטריארכאלי, המוצא ביטוי בפרקטיקום של רצח על כבוד המשפחה לדוגמא, לבין ההכרה בכבוד סגולי המגיע לכל אדם מתוקף היותו אדם. לא ראיתי לנכון להרחיב את הדיון על החשיבות של אבחנה זו. לחידוד נקודה זו ראו: אורית קמיר "כבוד האדם" פמיניזם, זכויות ומשפט 22 185 (2002); אורית קמיר "מה עדיף (שוויון) כבוד האדם על שוויון החירות? משמעויותיה החברתיות של הבחירה הישראלית בכבוד האדם הסגולי כערך יסוד" ענייני משפט 23 33 (2007); אורית קמיר "הילת כבוד (dignity), כבוד סגולי (honor), על פרשת דרכי הכבוד: ישראל בין מגמות של הדרת כבוד (respect) וכבוד מחייה (glory)" תרבות דמוקרטית 9 169 (2005).

¹²¹ אהרון ברק "כבוד האדם" (הרצאה בטקס הענקת תואר בוגר במכללה למנהל, 29.01.2001).

¹²² אהרון ברק "הזכות החוקתית להגנה על החיים, הגוף והכבוד" משפט וממשל יז 9, 18 (תשע"ו).

¹²³ שם, 19.

¹²⁴ בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר, פ"ד ס (5) 464, 12P לפסק דינו של השופט א' ברק (2005).

¹²⁵ ראו הרחבה לעניין דיון זה בחלק 2.2 ו-2.3. של מסמך זה.

¹²⁶ דני סטטמן "שני מושגים של כבוד" עיוני משפט כד (3) 541, 559 (2001).

¹²⁷ שם, 560.

ניכור חברתי זה מוכר מעולם תעשיית המין, התחושה כי הנשים נושאות קלון חברתי בלתי ניתן לכפרה. לעניין מועדוני החשפנות ניתן להוסיף ולחדד כי עצם העובדה שעסקים פועלים ללא כל התייחסות חוקית מעודדים את תחושת חוסר האונים של הנשים בתעשייה, ומעצימים את חווייתן כהשפלה בלי הכרה או מענה חברתי.¹²⁸

לפי התיאוריה של אמנון רייכמן, כבוד האדם הוא מונח פילוסופי המתאר את החברות בקהיליית בני האנוש. בקהילה זו חברים כל בני האדם מתוקף היותם בני אדם, המשמעות של היות ייצור בן אדם לדידו של רייכמן, היא היכולת להבחין בין טוב לרע, או לכל הפחות הפוטנציאל להבחנה מעין זו. אין אדם בעל חברות עדיפה או פחותה בקהילה, וכל בני האדם, מתוקף היותם בני אדם, נדרשים לשאוף ולממש את הפוטנציאל הטמון בהם להבחין בין טוב לרע.¹²⁹ פעילויות שונות של בני האדם בעולם מוכרות כתפקידים, כדי שתפקידים אילו יוכרו כפעילות לגיטימית המבטאת את החברות בקהילה הן נדרשות לעלות בקנה אחד עם אופיו של האדם כסוכן מוסרי אוטונומי, בכלל זאת, האיסור הקנטיאני על השימוש באדם כאמצעי ולא מטרה.¹³⁰ לעניין השאלה, מה מוגדר כהשפלה – אזי הפרה אקטיבית של החיוב לכבוד האדם – קובע רייכמן כי לא ניתן לבחון זאת מפרזימה סובייקטיבית, אלא הקביעה מה משפיל היא אמירה נורמטיבית, מה לדעתנו ראוי שייחשב כמשפיל.¹³¹

בבחינה האם מועדוני חשפנות עולים בקנה אחד עם הדרישות לחברות בקהיליית בני האנוש יש לציין כי מדובר בפעילות הסותרת את ההכרה באדם כסוכן אוטונומי, אלא ככפוף לצרכיו ורצונותיו של אחר, ועל כן אינה ראויה להיות מוכרת כפעילות לגיטימית המבטאת חברות בקהילייה. יתרה מזו, בגישה זו לשאלת כבוד האדם ניתן לשאוב תשובה לטענה מצידו השני של המתרס כי ישנן נשים האוהבות את העיסוק בחשפנות. החוויה הפרטנית, של אישה זו או אחרת בחשפנות, אינה שייקבע האם מדובר במוסד ראוי. השאלה האם חשפנות היא משפילה, אינה שאלה הדורשת אחידות מושלמת בחוויה עליה מדווחות מכלול הנשים בתעשייה, כי אם נדרשת השאלה מה אנו כחברה רואים כמשפיל, והאם לאור התיאורים שהובאו בחלקי הקודמים של המסמך אנו סומכים ידינו על ממסד זה.

לסיכום, ביסוס האיסור על פעולותיהם של מועדוני חשפנות יכול להתאים מספר דרכי פרשנות של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו. בין אם מדובר בחובה להכיר בשלמות הפיזית והרוחנית של אדם כאדם במנותק מהתועלת אותה מפיקים ממנו אחרים, דחיקת האדם אל מחוץ לחברה והפיכתו למנודה או קהילה אנושית המבוססת על ההכרה בפוטנציאל הגלום באדם לפעולה מוסרית, מועדוני חשפנות אינם עולים בקנה אחד עם חוק כבוד האדם והנגזר ממנו. עם זאת, נשמעים לא מעט קולות הדואגים לפגיעה בחופש העיסוק ועל כן ארחיב בחלקו הבא של המסמך.

4.2.1.1. חופש העיסוק

ראשית, ברצוני להציף את תמיהתי, מדוע דווקא בדיון על תעשיית המין לפתע עולה קולם הנחרץ של הדואגים לשימורו של חופש העיסוק? החוק הישראלי רווי מקרים בהם המחוקק הכיר כי עסקאות מסוימות

¹²⁸ ראו לעניין זה חלק 2.2 ו-2.3. של מסמך זה.

¹²⁹ אמנון רייכמן "כבוד האדם מלא עולם: הזכות לכבוד האדם כחברות בקהילייה המוסרית" **ממשל ומשפט** ז' 469, 474 (תשס"ה).

¹³⁰ שם, 475.

¹³¹ שם, 481-483.

מאופיינות אינהרנטית בניצול, ועל כן אסר אותם, באופן פטרוני ביותר. דוגמאות לכך הן; איסור סחר או תיווך לסחר באיברים,¹³² איסור על מכירה וצריכה של סמים,¹³³ איסור על בתי קזינו והימורים¹³⁴ ועוד. איסורים אלו זוכים ללגיטימציה חברתית רבה, מבלי שיזדעקו על הפגיעה בחופש העיסוק של החפצים לסחר באיבריהם, לצרוך סמים או להמר. העובדה שבתקופת מעבר עלולים להיות קשיים כלכליים אינה מתרצת מוסד שכל מהותו היא ניצול של החלש.¹³⁵ על כן, מתקשה אני להתעלם מההבדל הזועק בשיח, כאשר החקיקה המגוננת שואפת לכסות בכנפיה ולמנוע מקרי ניצול של נשים, על ידי גברים, ולפתע הדאגה לחופש העיסוק עולה. אך, בהינתן נקודה זו, ולשם הדייקנות האנליטית אגע בקצרה בניתוח של האיסור של מועדוני חשפנות לאור פסקת ההגבלה.

הן חוק יסוד כבוד האדם וחירותו¹³⁶, והן חוק יסוד חופש העיסוק¹³⁷ כוללים פסקת הגבלה. לפיה ניתן לפגוע בחוק זה רק (1) בחוק (2) ההולם את ערכיה של מדינת ישראל (3) שנועד לתכלית ראויה (4) ושאינו עולה על הנדרש (5) מכוח הסמכה מפורשת בו.¹³⁸ ליישום; (1) אם אכן נבסס את האיסור על מועדוני החשפנות בחוק כבוד האדם וחירותו "הפגיעה" תעשה על פי חוק. (2) האיסור לאור המובא במסמך זה, ובפסק דינה של השופטת מיכל אגמון-גונן, מטרתו לקדם את כבוד האדם ואת זכותם השווה של נשים בכך. על כן, הוא הולם את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. (4) בהינתן ההווה במועדוני החשפנות, הפעילות המינית המתרחשת בהם וההחפצה הן של הנשים במועדון והן מחוצה לו, איסור גורף על בתי עסק מסוג זה אינו עולה על הנדרש.¹³⁹ (5) לעניין הסמכה מפורשת, יש מקום לדון, אם כי נראה כי לאור תפקידו המכונן של חוק יסוד כבוד האדם בשיטת המשפט הישראלית, ניתן להניח כי הוא בעל הסמכות לפגוע בחוקים אחרים כאשר עולה ביניהם סתירה. הניתוח שהוצג כאן הוא די גמלוני ומגושם וזאת היות ולטעמי אין מדובר בניתוח נכון של המשפט, שכן אם לשאוב ממילותיה של קת'רין מקינאן;¹⁴⁰

"Equality for women is incompatible with a definition of men's freedom that is at our expense. What can freedom for women mean, as long as we remain unequal? Why should men's freedom to use us in this way be purchased with our second-class civil status?"

¹³² §§ 3-4 לחוק השתלת אברים, תשס"ח-2008.

¹³³ פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973.

¹³⁴ סימן י"ב משחקים אסורים הגרלות והימורים לחוק העונשין, תשל"ז-1977.

¹³⁵ נויה רימליט "על זנות מגדר ומשפט פלילי: הרהורים על הצעת החוק להפלת צרכני הזנות" **משפט וממשל** יג 439, 481 (תשע"א).

¹³⁶ § 4 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

¹³⁷ § 4 לחוק-יסוד: חופש העיסוק.

¹³⁸ להרחבת הדיון לעניין פסקת ההגבלה ומאפייניה ראו: אהרון ברק **מידתיות במשפט: הפגיעה בזכות החוקתית והגבולותיה** (2010);

אהרון ברק "על התנגשותם של זכויות חוקתיות" **ספר יצחק אנגלרד** 227 (2009); אהרון ברק "מבחן המידתיות במונחי הערכי" **ספר**

מישאל חשין 201 (2011); בג"ץ 6055/95 **שגיא צמח נ' שר הביטחון**, פ"ד נג (5), (1999); בג"ץ 5936/97 **אורן לב נ' מנכ" משרד**

החינוך, התרבות והספורט, (פורסם בנבו, 02.09.1999); בג"ץ 6126/94 **סנש נ' רשות השידור**, (פורסם בנבו, 26.07.1999); בג"ץ

1030/99 **ח"כ חיים אורון ואח' נ' יו"ר הכנסת**. תק-על 2002(1), 839.

¹³⁹ לעניין ניסיון לרגולציה של מועדוני חשפנות, בדומה לרגולציה של מקומות העוסקים במכירת משקאות אלכוהוליים, ארחיב בחלק המשפט המשווה של מסמך זה. שכן, הגישה של ארה"ב היא של רגולציה ואדון בבעייתיות העולה מגישה זו בחלק 6.2.

¹⁴⁰ Catherine A. MacKinnon, *Pornography, Civil Rights, and Speech*, 20 Harv. Civ. Rights-Civ. L. Rev. 1, 8 (1985).

לסיכום נקודה זו, על ההגבלה לכאורה של חופש העיסוק של העוסקות בחשפנות, ברצוני להרחיב באמצעות דוגמא שהעלתה השופטת אגמון-גונן. השופטת מקבילה בין ההגבלה על העיסוק בחשפנות לאיסור די נפוץ במדינות העולם על זריקת גמדים. בכוונתי להעמיק מעט יותר בדוגמא זו בחלקו הבא של המסמך, על מנת לחדד – מתי אנו מאפשרים להגביל את חירותו של אדם לעסוק במשלח יד – על אף, שלכאורה חפץ בכך האדם. אני מקווה, כי דיון בדוגמא א-מגדרית לעניין הגבלת עיסוק במשלח יד משפיל תעזור לחדד מדוע החיוב של כבוד האדם כופה עלינו איסור זה.

4.2.1.2. הקבלה לדיון בדבר איסור זריקת גמדים

זריקת הגמדים הייתה מקובלת במספר מקומות בעולם, בכללם אירלנד, חלקים מארה"ב, צרפת ועוד, היא כוללת אירוע ככלל בבר, אך לא מן המתחייב, בו עוטפים אדם גמד בלבוש מגן ומתחרים על זריקתו למרחק הרב ביותר.¹⁴¹ פרקטיקה זו נתפסה בעיני מדינות רבות כפוגעת בכבוד האדם, על כן, נאסרה בחלקים רבים של העולם. לדוגמא, החוק הקנדי מטיל קנס של עד 5,000 דולר קנדי, או מאסר או שניהם, לאדם המורשע בזריקת גמדים.¹⁴²

החוק הצרפתי האוסר על זריקת גמדים אותגר בוועדה לזכויות אדם באו"ם. החוק קובע כי זריקת גמדים, גם בהסכמת הגמדים, פוגעת בכבוד האדם ולא ניתן להכשירה.¹⁴³ עתרו כנגד חוק זה לוועדה לזכויות אדם בטענה כי הוא מפלה, היות והוא אוסר רק על זריקת גמדים ולא על זריקה של כל אדם אחר.¹⁴⁴ הוועדה קבעה כי בהינתן שרק גמדים הם המושפעים מהפרקטיקה של זריקת גמדים, ייחודם לעניין האיסור עומד בדרישות הסבירות ואובייקטיביות הנדרשות לגיטימציה של אבחנה. בהינתן מטרת החוק היא לדאוג למימוש כבודו של האדם, נתנה הוועדה את אישורה לחוק הצרפתי כמגן על כבוד האדם.¹⁴⁵

דיון זה, המדגיש כי ללא האלמנט המגדרי, הדיון לעניין הפגיעה בחופש העיסוק נהיה קצר בהרבה. אף אם אדם כזה או אחר אינו חווה עבודה מסוימת כמשפילה, האמירה החברתית האם לאפשר את קיומה, אינו שואב בהכרח רק מחוויות סובייקטיביות כאלו ואחרות. יש כאן רובד נוסף, של אמירה נורמטיבית – אילו עבודות אנו כחברה מקבלים כמכבדות את העוסקים בהם – במנותק מהשאלה האם פרט ספציפי מושפל מהעיסוק. לאור זאת, מועדוני חשפנות אינם עולים בקנה אחד עם מדינה בה מערכת המשפט מבוססת על עקרון כבוד האדם, ועל בסיס חוק זה ניתן לטעון כנגדם.

4.2.2. הזכות לשוויון

הזכות לשוויון, אינה מוגדרת בחוק הישראלי כזכות נפרדת, כי אם נגזרת מהזכות לכבוד הקבועה בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. ברק מדינה מגדיר את הזכות לשוויון כמניעת הפגיעה באוטונומיה של האדם

¹⁴¹ BETTY M. ADELSON, THE LIVES OF DWARFS: THEIR JOURNEY FROM PUBLIC CURIOSITY TOWARDS SOCIAL LIBERATION 364, (2005).

¹⁴² Bill 97, *An Act to Ban Dwarf Tossing*, 4th Sess, 37th Leg, Elizabeth II, 2003.

¹⁴³ Conseil d'État statuant au contentieux, n°136727, lecture du 27 octobre 1995.

¹⁴⁴ UN Human Rights Committee, *Manuel Wackenheim v. France*, Communication No 854/1999, U.N. Doc. CCPR/C/75/D/854/1999, ¶6.6 (2002).

¹⁴⁵ שם, ¶7.4.

לפעול באופן חופשי ממגבלו הנובעות מהשתייכותו לקבוצה חברתית מסוימת.¹⁴⁶ לאור זאת, הפליה היא מעשה המבטא הסתמכות על דעות קדומות שיש בהם, בין פגיעה בין אדישות, לגורלם של בני הקבוצה לצד אמונה בנחיתות הקבוצה.¹⁴⁷ פגיעה בזכות בשוויון, אף אם לא עולה כדי הפליה, היא כל מעשה אשר נובעת ממנו התייחסות לא שוויונית כלפי קבוצות מסוימות.¹⁴⁸ המגמה כיום במשפט הישראלי היא הרחבה של ההכרה בהגנות לזכות לשוויון.¹⁴⁹

בעניין זה יפים דבריה של כבוד השופטת דורית ביניש בפסק דין **גדבאן נסר נ' ממשלת ישראל**,¹⁵⁰

"פגיעה בשוויון תעלה כדי פגיעה בכבוד האדם מקום בו נפגעת יכולתו של אדם לנהל את חייו; לפעול באופן אוטונומי, לשמור על שלמותו הפיסית והנפשית לפתח את אישיותו ולזכות ביחס שאינו מפלה"

לאור הדיון בחלקו הראשון של מסמך זה ניכר כי מועדוני החשפנות פוגעים, לא רק ביחס כלפי הנשים בחשפנות, אלא ביחס כלפי כלל הנשים. אם נייצר הקבלה לתופעה של הטרדה מינית, על אף שכל אירוע מבודד של הטרדה מינית מהווה פגיעה בזכותה של אישה לכבוד וביטחון – התופעה של הטרדות מינית כתופעה נרחבת – היא פרקטיקה של הפליה, שכן היא משמרת את תפיסות סטריאוטיפיות ביחס "לנשיות" ו"גבריות".¹⁵¹ בדומה לכך, מועדוני החשפנות משמרים תפיסות כי מין הוא משאב בבעלות האישה, והגבר הוא הלקוח, כלומר שמין הוא דבר שהאישה "מוותרת" עליו בתמורה לגבר, בין אם תמורה זו היא נישואים מהוגנים או אתנן, מדובר בתפיסה המציגה מיניות נשית כמנותקת מהאישה, ותלויה בנקודת הראות של הגבר. המסרים המעוברים בתעשיית החשפנות מחנכים להחפצת נשים ככלי לגירוי מיני לגברים, שוללים את היכולת לשיח בריא אודות מיניות נשית ומעודדים תפיסות פוגעניות כלפי נשים בחברה כולה. לאור זאת, הם מקדמים דעות קדומות על נשים כאובייקטים מיניים גרידא, מטפחים את החלוקה הדיכוטומית ל"פרוצה" ול"קדושה"¹⁵² ובכך פוגעים ביכולתן של נשים לממש את האוטונומיה שלהן ולפעול במנותק ממגבלות המשויות לחברותן בקבוצה נשים. על כן, ניתן לבסס את ההגבלה על מועדוני חשפנות מתוקף זכותן של כלל הנשים לשוויון.

4.2.3. פרשנות תכליתית לאור החקיקה הענפה בדבר זכויות נשים

¹⁴⁶ ברק מדינה "הזכות החוקתית לשוויון בפסיקת בית המשפט העליון: כבוד האדם, האינטרס הציבורי וצדק חלוקתי" **משפט וממשל** יז 63, 84 (תשע"ו).

¹⁴⁷ שם, 85.

¹⁴⁸ שם, 89.

¹⁴⁹ שם, 146.

¹⁵⁰ בג"ץ 8300/02 **גדבאן נסר נ' ממשלת ישראל**, 43 לפסק דינה של השופטת ד' ביניש (פורסם בנבו, 22.05.2012).

¹⁵¹ נויה רימליט "על מין, מיניות וכבוד: החוק למניעת הטרדה מינית במבחן התיאוריה הפמיניסטית והמציאות המשפטית" **משפטים** לה 601, 616-617 (תשס"ה).

¹⁵² החלוקה ל"פרוצה" ו"קדושה" משמעותו היא החלוקה החברתית של נשים לנשים מיניות ("פרוצות") ונשים מהוגנות הראויות לנישואין ("קדושות") ובכך מגבילים את הזהות המינית של נשים לקטגוריה אחת או אחרת. הנשים ה"פרוצות" נקנסות בכך שאינן יכולות לקחת חלק במערכות יחסים נורמטיביות, והנשים "הקדושות" אינן יכולות לבטא או לפתח את זהותן המינית. לקריאה נוספת על חלוקת "הפרוצה" ו"הקדושה" (the Madonna-Whore complex) ראו: KAREN CELESTE KIMBELL, MADONNAS AND WHORES: THE

DICHOTOMY OF WOMEN'S ROLES AS PORTRAYED IN WOMEN'S MAGAZINE ADVERTISEMENT (2002); Cathy Young, *The New Madonna/Whore Syndrome: Feminism, Sexuality and Sexual Harassment*, 38 N. Y. L. SCH. L. REV. 257 (1993); Deborah Stienstra, *Madonna/Whore, Pimp/Protector: International Law and Organization Related to Prostitution*, 51 STUDIES IN POLITICAL ECONOMY 183 (1996).

הטיעון בחלק זה של המסמך הוא כי את חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, הזכות לשוויון ואת תוכניות הבנייה המקומיות (עליהן ארחיב את הדיון בחלק 5 של מסמך זה) יש לפרש בפרשנות תכליתית¹⁵³ לאור החקיקה הענפה בדבר זכויות נשים במשפט הישראלי. על מנת לנתח חלק זה של המסמך כראוי אבקש לחלק את הניתוח לשלושה חלקים; סקירת החקיקה הישראלית בדבר זכויות נשים בכלל, סקירה של יחס המשפט הישראלי לזנות ותעשיית המין ולבסוף סקירה של הפסיקה הישראלית לעניין מועדוני חשפנות לאור זאת.

4.2.3.1. סקירת החקיקה הישראלית בדבר זכויות נשים

החקיקה המרכזית אותה ניתן לציין בעניין זה היא חוק שוויון זכויות האישה מ-1951.¹⁵⁴ חוק זה קובע כי "מטרתו לקבוע עקרונות להבטחת שוויון מלא בין האישה לבין האיש, ברוח עקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל"¹⁵⁵. כלומר, החוק מהווה הכרה כי חתירה לשוויון בין המינים היא ערך עליו מושתת מדינת ישראל עוד מהכרזת העצמאות,¹⁵⁶ ומטילה חובה חוקית קונקרטיה לפעול לשם הגשמת מטרה זו.

חקיקה נוספת הראויה לאזכור בדיון זה היא החוק למניעת הטרדה מינית.¹⁵⁷ חוק זה קובע כי "מטרתו לאסור הטרדה מינית כדי להגן על כבודו של אדם, על חירותו ועל פרטיותו, וכדי לקדם שוויון בין המינים"¹⁵⁸. שתי נקודות אבקש להדגיש לעניין חוק זה; האחת, היא ההכרה כי הטרדה מינית פוגעת בכבוד האדם, והשנייה היא ההכרה כי הטרדה מינית – כתופעה רווחת – היא תופעה מגדרית הפוגעת בשוויון בין המינים. מעבר לכך, ברצוני לציין, כי לאור היחס אליו נתונות הנשים בעולם החשפנות, ההערות, השריקות ושליחת הידיים, נראה כי מדובר בעסקים שכל מהותם היא הטרדה מינית ובבסיסם מנוגדים לחוק.¹⁵⁹

היות ומועדוני החשפנות נופלים תחת הקטגוריה "תעשיית המין" אין די בסקירה של יחס המשפט הישראלי לזכויות נשים, כי אם יש לחדד את הדיון לשאלת יחס המשפט הישראלי לתעשיית המין. לאור יחס זה, ההתפתחויות והתמורות שחלו בו, ניתן לשאוב אמירה לעניין הפרשנות הראויה לחקיקה הישראלית לעניין תעשיית המין, ולמטרה זו מוקדש חלקו הבא של המסמך.

4.2.3.2. יחס המשפט הישראלי לזנות ותעשיית המין

אין זה המקום להיכנס בהרחבה לעניין יחס המשפט הישראלי לתעשיית המין לאורך כל שנות המדינה, אך בכדי לייצר שפה משותפת אסקור בקצרה את ההתפתחויות עליהן ניתן להצביע ביחס המשפט הישראלי לתעשיית המין.

¹⁵³ להרחבה על הלגיטימיות של פרשנות תכליתית במשפט הישראלי ראו: אהרון ברק **פרשנות תכליתית במשפט** (2003); ע"א 93/4628 **מדינת ישראל נ' אפרופים שיכון ויזום בע"מ**, פ"ד מט (2) (265) (1995); ע"א 01/2553 ארגון מגדלי ירקות – אגודה חקלאית שיתופית בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד נט (3) (5) (2005); 5; רות גביון, מרדכי קרמניצר ויאב דותן **אקטיביזם שיפוטי: בעד ונגד – מקומו של בג"ץ בחברה הישראלית** (2000).

¹⁵⁴ חוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951.

¹⁵⁵ שם, § 1.

¹⁵⁶ חשיבותה של מגילת העצמאות במערכת המשפט הישראלית הוזכרה בפסק דין ע"ב 1/65 **ירדור נ' יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית**, פ"ד יט (3) 365, 385 בו נאמר: "הדברים האמורים מבטאים את חזון העם ואת האני מאמין שלו ושמחובתם לשוותם לנגד עינינו 'בשעה שאנו באים לפרש ולתת מובן לחוקי המדינה'".

¹⁵⁷ החוק למניעת הטרדה מינית, תשנ"ח-1998.

¹⁵⁸ שם, § 1.

¹⁵⁹ לעניין זה די להזכיר את חוק הגבלת שימוש במקום לשום מניעת ביצוע עבירות, תשס"ה-2005.

בתחילה, מדינת ישראל אימצה את גישתו של המנדט הבריטי לתעשיית המין. המנדט הבריטי נקט כלפיי הזנות את יחס השיטה המוסרנית, גישה הרואה בזנות עוולה מוסרית. אם כי, גישה זו נוטה להטיל את מירב האשמה על הנשים בעולם הזנות. גישה זו מאופיינת בהסדרים התוחמים את הזנות לאזורים מוגדרים על מנת לשמור על הרמה המוסרית של יתר החברה. ניתן לזקוף את פקודת החוק הפלילי המתייחסת לתעשיית המין בפרק י"ז, פרק המתמודד עם "עבירות כנגד המוסר".¹⁶⁰ בפסיקה היחס לזנות היה כתופעה אשר "רובם המכריע של האזרחים – לא רק אנשי הדת והמוסר והסוציולוגים, אלא גם האזרחים "הפשוטים" – רואים בעיסוק בזנות תופעה שהיא בלתי מוסרית ומזיקה כאחד".¹⁶¹

החוק הישראלי הושפע רבות ממערכת המשפט האנגלית גם לאחר סיום המנדט. בריטניה שינתה את יחסה לתעשיית המין בעקבות וועדת וולפנדן, וועדה שדנה בזנות והומוסקסואליות – עבירות שעד אותה נקודה נתפסו כעבירות כנגד המוסר – וקבעה כי לא ניתן להכפיף את פרטיות הגוף למשפט.¹⁶² ההגבלה היחידה אותה קיבלה הוועדה על הזנות היא כאשר היא יוצרת "מטרד ציבורי".¹⁶³ כהשפעה מהתמורות במשפט האנגלי, עברה ישראל מהגישה המוסרנית לגישה הליברלית כלפיי תעשיית המין. הגישה הליברלית גורסת כי מעשה זנות הינו חוזה לכל דבר ועניין. מין הינו משאב שניתן לסחור בו, אל למשפט להתערב בחוזה שנכרת בין האישה בזנות לצרכן, גישה זו מעלה על נס את ערך החירות וחופש הבחירה.¹⁶⁴ כעדות למעבר זה ניתן לציין את פסק דין אלי בן עמי – מכון קלאסה נ' רחל גליצנסקי שהכיר לראשונה בנשים בזנות כעובדות, המוגנות תחת חוקים לזכויות עובדים.¹⁶⁵ בנוסף, אם נסקור את המצב החוקי כיום בישראל ביחס לזנות, ניכר כי חוק העונשין מנסה לזקק מתעשיית המין את החוזה עליו יוכל להגן. כוונתי בדברים אלו היא שחוק העונשין מגביל כל שבעניו נתפס כניצול האישה בזנות – אזי מקרים בהם "החוזה" בין האישה בזנות לצרכן אינו מבטא נאמנה את רצונה – ואותם אוסר, אך במקרה ומתקיים חוזה חופשי בין אישה לבין צרכן מבלי לחצים חיצוניים, מאפשר חוק העונשין את קיום החוזה. כעדות לכך ניתן למנות את האיסור על התפרנסות מאתנן של העוסק בזנות,¹⁶⁶ הבאת אדם לידי מעשה זנות,¹⁶⁷ עונש חמור יותר על הבאת אדם לידי עיסוק בזנות כאשר מימד הניצול חמור יותר,¹⁶⁸ איסור על זנות קטינים,¹⁶⁹ איסור על עבדות¹⁷⁰ וסחר בבני אדם למטרות זנות.¹⁷¹ בנוסף, חוק התקשורת אוסר על הצגת תוכן פוגעני, בכלל זאת הצגת יחסי מין שיש בהם אלימות, התעללות, ביזוי, השפלה או ניצול,¹⁷² והצגת אדם או איבר ואיבריו כחפץ זמין לשימוש מיני.¹⁷³ אציין עם זאת, כי הניסוח של

¹⁶⁰ פרק י"ז לפקודת החוק הפלילי, 1936.

¹⁶¹ עפ 94/65 מרים תורג'מן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד יט 58, 67 (1965).

¹⁶² Committee on Homosexual Offenses and Prostitution, *Report of the Committee on Homosexual Offenses and Prostitution* (Her Majesty's Stationary Office, 1957).

¹⁶³ שם.

¹⁶⁴ יהודה טרואן הפללת לקוחות הזנות – סוגיות מרכזיות 8 (הכנסת, מרכז מחקר ומידע, 2008).

¹⁶⁵ דביע נ/ו-180 אלי בן עמי – מכון קלאסה נ' רחל גליצנסקי, פד"ע לא, 4 לפסק דינו של השופט ס' אדלר (1998).

¹⁶⁶ §199(א) חוק העונשין, תשל"ז-1977.

¹⁶⁷ שם, §201-202.

¹⁶⁸ שם, §203(א).

¹⁶⁹ שם, §203.

¹⁷⁰ שם, §375א.

¹⁷¹ שם, §377א.

¹⁷² §4(1)(א) חוק התקשורת (בזק והשידורים), תשמ"ב-1982.

¹⁷³ שם, §4(1)(ג).

איסורים אילו הוא א-מגדרי, על כן מחד כוללים גם הגנה על גברים וטרנסג'נדרים/ות הכלואים בתעשיית המין, מאידך אינם מכירים בזנות כתופעה נשית, כפועל יוצא מכך אינם מכירים בפגיעה של תעשיית המין בכלל הנשים.

התקדמות להכרה בתעשיית המין כנצלנית ופוגעת מעצם הווייתה ניתן לזהות בשנים האחרונות, ישראל צועדת לעבר הגישה הפמיניסטית, זו רואה את יחסי הזנות כחסים לא שוויוניים בהם החלוקה לקורבן ומפגע ברורה. המערכת מבוססת על יחסי כוח מובנים, בהם הצרכן מנצל את האישה בזנות ואת פגיעותה לסיפוק צרכיו תוך המשך הפגיעה בה. כשם שהחוק רואה לנכון להתערב במערכות יחסים נצלניות אחרות כאשר הקורבן אינו מסוגל, לדוגמה מערכת יחסים בין בגיר לקטין, ראוי שתאסור גם על שירותי זנות הנצלניים ותתערב למנוע את המשך הפגיעה בנשים בעולם הזנות.¹⁷⁴ מפנה זה ניתן לזהות בהצעת חוק איסור צריכת זנות ומתן סיוע לשורדות הזנות,¹⁷⁵ שעברה בקריאה ראשונה במושב הכנסת האחרון, ברוב של 74 ללא הצבעות נגד. הצעת החוק מכירה בכך כי "צריכת הזנות היא תופעה שלילית מיסודה, היוצרת פגיעה בוטה בכבוד האישה וחירותה, בשוויון זכויותיהן של נשים בחברה ובזכות האישה על גופה".¹⁷⁶ עם זאת, יש לנקוט באופטימיות מרוסנת לעניין הצעת החוק לאור פסיקות בתי המשפט בשאלות הנוגעות לתעשיית המין, ונראה כי המעבר מהגישה הליברלית לגישה הפמיניסטית עוד בחיתוליו.

ראוי לציון הוא כבוד השופט ברנזון, שהקדים את זמנו בפסיקה עוד בשנת 1956, המכירה בנשים בזנות כקורבנות. ברנזון קבע לעניין האחריות הפלילית של אישה בזנות, שבבעלותה ובבעלות בן זוגה פעל בית בושת כי "היא עושה מה שעושה מחוסר ברירה בנסיבות של לחץ וכורח. במקרה כזה, אין לראות בה שותפה חופשייה למעשה העבירה, אף כי היא נוטלת חלק במעשה או מסייעת לביצועו מבחינה פורמלית".¹⁷⁷ לעומת זאת, אם נבחן את הדיון בבית המשפט העליון לעניין פורנוגרפיה, ניכר כי הדיון לא בהכרח מתבצע מתוך הכרה בפגיעה – הן הפרטיקולארית והן הכללית – בנשים. בפסק הדין ש.י.ג. – לשוויון ייצוג נשים נ' המועצה לשידורי כבלים ולשידורי לוויין הדיון על החוקיות של הצגת תכנים פורנוגרפיים בשידורי הכבלים הומשג כדיון על חופש הביטוי.¹⁷⁸ עצם הבחירה של בית המשפט להכיר בפורנוגרפיה כביטוי, וכפועל יוצא כביטוי ראוי להגנה, מבטאת תפיסה בעייתית של בית המשפט לעניין המתרחש בתעשיית המין.¹⁷⁹ אם נבחן את העקרונות שנקבעו בפסק הדין קול העם להגנה על חופש הביטוי נקבע כי "שאלה זו נבחנת על יסוד המטרות העומדות בבסיס חופש הביטוי, שעקרון ההגשמה העצמית של בני-האדם, קידום ההליך הדמוקרטי והעשרת שוק הרעיונות התורמת לגילוי האמת".¹⁸⁰ היכן "הביטוי" הפורנוגרפי משתלב בעקרונות אלו לא הובהר בפסק הדין, רק נאמר כי "[הביטוי הארוטי והפורנוגרפי] הוא חלק מן היצירה האנושית בתקופה המודרנית, מקדם

¹⁷⁴ שולמית אלמוג "זנות - לקראת המשגה משפטית של קלון חברתי נייר עמדה" שריגים 9, 23 (תש"ע).

¹⁷⁵ הצעת חוק איסור צריכת זנות ומתן סיוע לשורדות זנות, התשע"ז-2017.

¹⁷⁶ שם, עמ' 6 לדברי ההסבר לחוק.

¹⁷⁷ ע"פ 55/1 דב פיק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד י, 667 (1956).

¹⁷⁸ בג"ץ 03/5432 ש.י.ג. – לשוויון ייצוג נשים נ' המועצה לשידורי כבלים ולשידורי לוויין, פ"ד נה (3) 65 (2004).

¹⁷⁹ צבי טריגר "המשפט הישראלי הוא אחד: דיני המשפחה וסחר בנשים בישראל כשני הקצוות של רצף אחד" ספר דליה דורנר 363, 379 (דורית בייניש ויעד רותם, 2009).

¹⁸⁰ בג"ץ 73/53 חברת 'קול העם' בע"מ נ' שר-הפנים, פ"ד ז, קא לפסק דינו של השופט א' אגרנט 871 (1963).

את השיח הציבורי ומשפיע על העמדות המשתתפות בו".¹⁸¹ לעניין הפגיעה בנשים, נאמר כי "אל מול זכויות אלה [חופש הביטוי] עומדים כמה שיקולים העשויים להתנגש בהם. שיקול בולט הוא האינטרס להגנה בפני פגיעה ברגשות. לעניין זה השאלה הינה האם הפגיעה היא קשה, חמורה ורצינית",¹⁸² בית המשפט קבע כי פורנוגרפיה אינה עונה על דרישות אילו. השופט חשין, היחיד מבין השופטים בפסק הדין, חידד כי ביטוי מוגן הוא ביטוי הנמצא במסגרת שוק האינטרסים אותו חפצה המדינה לקדם, בהתאם לנקבע בפסק דין קול העם, לאור זאת אמר "אני מתקשה לקבל כי פורנוגרפיה – בעיקר הפורנוגרפיה הקשה – הגזענות, ההסתה, ההמרדה ושאר הרעות כמותן תיכנסנה אל זירת מאבק אינטרסים חברתיים אחרים, וכתר מלכות של חופש הדיבור".¹⁸³

מצד שני, ניתן לציין את פסיקת העליון בפסק דין פלוני נ' מגדל חברה לביטוח בית המשפט חתם את הגולל על הנוהג של חברות ביטוח לכלול בפיצויים תשלום אתנן עבור שירותי זנות.¹⁸⁴ נקבע כי "פיצוי כזה, כך אנו סבורים, מנוגד למגמתו של הדין הפלילי, במיוחד על רקע המציאות בישראל ומלחמת החורמה של מערכת האכיפה בתופעות הכרוכות בתעשיית הזנות. יוטעם: שלילת הפיצוי איננה אכיפת מוסר גרידא; תכליתה למנוע עידוד ומימון של תופעות הכרוכות, למצער בחלק ניכר מן המקרים, בניצול, בגרימת נזק וביחסי תלות... המשפט הישראלי הוא אחד, ובתי המשפט המוקיעים את התופעות שתעשיית הזנות בישראל נגועה בהם הם אותם בתי משפט המתבקשים לפסוק פיצוי עבור שירותי לוויו. הקול איפה חייב להיות קול אחיד".¹⁸⁵ כך שניכר כי הדין בישראל, בעודו מתקדם לעבר הגישה הפמיניסטית לעניין תעשיית המין, עודנו נגוע בתפיסות מהגישה הליברלית, ואילו בעיקר מוצאות ביטוי בחלקיה היותר מקובלים של תעשיית המין, כגון פורנוגרפיה וחשפנות.

אם לאור חלק זה של המאמר מגיע הקורא למסקנה כי אכן קיים קורפוס חקיקתי ופסיקתי רחב דיו במדינת ישראל לכדי דרישה לפרשנות תכליתית של יתר הדינים לאורו, הצעת חוק הפללת לקוחות דורשת בחינה מחודשת. שכן, הצעת החוק מציעה להפליל את צריכת מעשה זנות, אותו היא מגדירה כ"מעשה בעל אופי מיני, הנעשה בתמורה לתשלום כסף, שווה כסף, או בתמורה לטובת הנאה שאינה בעלת אופי מיני".¹⁸⁶ עם זאת, הביטוי "מעשה בעל אופי מיני" אינו מוגדר בהצעת החוק, המקום הנוסף היחיד בו מופיע ביטוי זה הוא החוק למניעת הטרדה מינית, אשר אוסר על סחיטה באיומים כאשר המעשה אותו נדרש האדם לעשות הוא בעל אופי מיני.¹⁸⁷ אך, גם בחוק למניעת הטרדה מינית נותר המושג סתום. תקנות השירות הציבורי מפרשות את הביטוי "מעשה בעל אופי מיני" ככולל דיבור או רמיזה ויצירת אווירה עוינת.¹⁸⁸ רות בן-ישראל

¹⁸¹ בג"ץ 03/5432 ש.י.ג. – לשוויון ייצוג נשים נ' המועצה לשידורי כבלים ולשידורי לוויין, פ"ד נה (3) 65, 12 לפסק דינה של השופטת ד' דורנר (2004).

¹⁸² שם, 15.

¹⁸³ שם, 4 לפסק דינו של השופט מ' חשין.

¹⁸⁴ ע"א 11152/04 פלוני נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד סא (3) 310 (2006).

¹⁸⁵ שם, 24 לפסק דינו של השופט א' ריבלין.

¹⁸⁶ 2§ הצעת חוק איסור צריכת זנות ומתן סיוע לשורדות זנות, התשע"ז-2017.

¹⁸⁷ 3§(א)(1) לחוק למניעת הטרדה מינית, תשנ"ח-1998.

¹⁸⁸ 43.421§ לתקשי"ר.

בספרה מבהירה כי מעשה בעל אופי מיני הוגדר בהרחבה, וכולל הטרדה מינית סביבתית.¹⁸⁹ לאור זאת, ניתן לטעון כי הפעילות המתקיימת במועדוני חשפנות כבר נופלת תחת האיסור של מעשי זנות תחת הצעת החוק.

אסייג מסקנה זו בשתי עובדות; האחת, היא כי ההגדרה השאובה מתקנות השירות הציבורי מבטאת סטנדרט שהוא תוצאה של המלצות הוועדה לשילוב וקידום נשים בשירות הממשלתי,¹⁹⁰ על כן, לא בהכרח ניתן להקיש למקרה לשמו נתכנסו. שנית, לפי חוק העונשין "ניתן דין לפירושים סבירים אחידים לפי תכליתו, יוכרע העניין לפי הפירוש המקל ביותר עם מי שאמור לשאת באחריות פלילית לפי אותו דין".¹⁹¹ נראה כי אם אכן השתכנע הקורא כי לאור תכלית הצעת חוק הפללת צרכני הזנות, ולאור החקיקה והפסיקה הישראלית לעניין תעשיית המין וזכויות נשים, יש לפרש את האיסור על צריכת "מעשה זנות" ככולל את פעילות מועדוני החשפנות, או שמא לדידו הרף הנדרש להוכחת תכלית אחידה טרם מומש, ועל כן עלינו לפרש את החוק בהתאם לפרשנות המקלה עם מי שאמור לשאת באחריות הפלילית.

4.2.3.3. יחס המשפט הישראלי למועדוני חשפנות

כאשר בית המשפט נדרש לשאלה – מהו מועדון חשפנות? – הקביעה היא לא על פי הטרמינולוגיה, כי אם לפי המעשים עצמם.¹⁹² כך, שגם אם מוסד בוחר להגדיר את עצמו "קברט" אם הפעילות שנעשית בו היא אינה בעלת אופי אומנותי, אלא מטרתה גירוי מיני, הוא יוגדר כמועדון חשפנות.¹⁹³ הבחנה זו שיצר בית המשפט תורמת לחידוד השאלה, מדוע מועדוני החשפנות נופלים תחת ההגדרה של תעשיית המין, גם לפי האבחנה של בית המשפט. הקו נמתח בין הופעות שמטרתם היא הבעה אומנותית, לבין אילו שמטרתם היא גירוי המיני של הגבר.

בפסק דין הדומה, מבחינה עובדתית, לפסק דינה של השופטת אגמון-גונן, נדון מועדון חשפנות בחיפה אשר ביקש אישור לשימוש חורג, מאחסנה למקום בילוי, לשם הפעלת מועדון חשפנות. ועדת המשנה של עיריית חיפה קבעה כי "השימוש החורג אינו תואם לאופי איזור המגורים הקיים ומהווה פגיעה באיכות חיי התושבים במקום".¹⁹⁴ בית המשפט קיבל את החלטת הוועדה, וקבע כי מועדון החשפנות פוגע בתושבי הסביבה בשל אופי הפעילות.¹⁹⁵ ניתן לראות כי ההבדל המשמעותי בין פסק דין זה, לפסקה של אגמון-גונן, הוא אי ההכרה בפגיעה בנשים בחשפנות ובכלל. פסק הדין נוקט בגישה המוסרנית, הרואה בתעשיית המין לא מהוגנת, ועל כן פוגענית. לא תעשייה נצלנית ומנוגדת לכבוד האדם מיסודה. על אף שבית המשפט מכיר כי מועדוני החשפנות הם מקומות בעלי סיכון מוגבר, לדוגמה לעניין פוליסת ביטוח,¹⁹⁶ הוא אינו מסביר מה אינהדנטית הופך מועדוני חשפנות לבעלי סיכון גבוה יותר (זה ממועדון זמר, כפי שהוגדר בפוליסה), על כן קשה לשאוב מהחלטה זו אמירה על אופיים המהותי של מועדוני החשפנות.

¹⁸⁹ רות בן-ישראל שוויון הזדמנויות ואיסור אפליה בעבודה ג 914, (1998).

¹⁹⁰ שם.

¹⁹¹ §34כא לחוק העונשין, תשל"ז-1977.

¹⁹² ב"ש 73/15 פרומו סטאר בע"מ ואח' נ' עיריית חיפה, עמ' 12-11 (פורסם בנבו, 21.12.2015).

¹⁹³ שם.

¹⁹⁴ רע"פ 133/13 צ'יקו עבדי נ' מדינת ישראל, 4 לפסק דינו של השופט מלצר (פורסם בנבו, 09.01.2013).

¹⁹⁵ שם.

¹⁹⁶ ע"א 001435/01 קורט זבולון נ' המגן בע"מ חברה לביטוח, עמ' 5 (פורסם בנבו, 15.07.2003).

ניתן לראות בנוסף, כי הפסיקה מתייחסת לשאלת הפעלתם של מועדוני חשפנות כשאלת איזון בין אינטרסים. מצד אחד, אינטרס הציבור לסביבת חיים ראויה, ומצד שני זכותם של בעלי מועדוני החשפנות לחופש העיסוק.¹⁹⁷ כלומר, ניכרת כי שוב ההסתכלות המוסרנית, ראייה של מועדוני החשפנות כפוגעים באופי הסביבה, ולא כפוגעים ומשפילים את הנשים בעיסוק. על כן, פסק הדין קבע מגבלות על האפשרות לפרסום מועדון החשפנות, לכניסתם של קטינים, לתלות שלט חוצות וכד'.¹⁹⁸ כל אלו מגבלות המגנות על אופי הסביבה, לא על הנשים בתעשייה. בהתאם, הדיונים בבית המשפט על הפעלתם והסדרתם של מועדוני חשפנות ככלל נטולים התייחסות לאופי המקום וליחס לנשים בו.¹⁹⁹

ראוי לציין, הוא פסק דין פלילי כנגד ארז אפרתי,²⁰⁰ פסק דין זה עורר דיון ציבורי נרחב,²⁰¹ אפרתי הורשע בניסיון למעשה מגונה ואונס של אישה אותה תקף. מפרטי המקרה מתואר מעשה אלימות חמור, אפרתי עקב אחר האישה גרר אותה באלימות לשיחים ובברוטאליות רבה ניסה לבצע בה מעשה סדום. לבסוף, לנוכח צעקותיה התערבו אנשים מהסביבה, אפרתי ניסה לטעון כי מדובר בבת זוגתו, כשהקורבן הבהירה כי אין זה המצב, תקף אפרתי את האדם שהתערב, משזה לא צלח ניסה לברוח.²⁰² הסיבה שפסק הדין עורר דיון כה נרחב, הוא מיתוגו של אפרתי על ידי עורך דינו, ועל ידי המדיה, כאדם נורמטיבי מן המניין שלפתע בקע ממנו פרץ אלימות בלתי מוסבר. אפרתי היה המאבטח האישי של הרמטכ"ל, בעל עבר צבאי מפואר, פעילות רחבה עם הקהילה ובת זוג אליה היה מאורס. רק לקראת אמצע פסק הדין מציינים השופטים כי האירוע התקיים לאחר שאפרתי היה בדרכו חזרה ממסיבת רווקים במועדון חשפנות.

מצד אחד נאמר בפסק דין כי אפרתי בחר את מקום הפעילות ואת צריכת האלכוהול הרבה באותו הערב ללא כפייה.²⁰³ אמרות אילו מרמזות על ביקרות, ואף קשר סיבתי, בין מקום הפעילות לאירועים בהמשך הערב. מצד שני, נקבע בפסק דין כי "... אנו יכולים להניח שצריכת משקאות אלכוהולים בשילוב חשיפה לגירוי מיני... שילוב זה הוא שגרם בסופו של דבר לנאשם להתנהג כפי שהתנהג".²⁰⁴ אמרה מעין זו, גובלת בהאשמת הקורבן, היא מציגה אונס כמעשה של פורקן מיני, שלאחר גירוי מיני ממושך אפרתי לא יכול היה לעמוד בו יותר ועל כן תקף אישה אקראית שעברה באזור. אמרה זו, לאור הדיון הציבורי הרחב שהביע תמיכה באפרתי, או לכל הפחות הבנה, מעידים על היחס הבעייתי כיום למועדוני חשפנות. אין מדובר באדם נורמטיבי מן המניין, מדובר באדם שכבולו בחר לשלם לנשים שיתערטלו מולו כחפצים, האם זה האדם הנורמטיבי עליו אנו מדברים? פסק הדין חטא למטרה כאשר בחר להציג את אפרתי כאדם הגון שנפל כתוצאה מגירוי מיני ואלכוהול, ותרם לנורמליזציה של מועדוני החשפנות בכלל.

¹⁹⁷ עפ"א 48802-12-15 פרומו סטאר בע"מ ואח' נ' עיריית חיפה, 40 (פורסם בנבו, 11.01.2016).
¹⁹⁸ שם.

¹⁹⁹ ראו לדוגמא: בר"ם 7511/14 מנהל הארנונה בעיריית תל אביב-יפו נ' א.ק. יוניברס בע"מ, (פורסם בנבו, 22.11.2016).

²⁰⁰ תפ"ח 17600-12-09 מדינת ישראל נ' ארז אפרתי, (פורסם בנבו, 29.07.2010).

²⁰¹ נסלי ברדה "תיק ארז אפרתי: האם כל אחד יכול להפוך לתוקף" עובדה 23.03.2015-2015 www.mako.co.il/tv-ilana_dayan/1334111 האניגמה מאחורי סיפורו של האנס ארז אפרתי מעריב 03.02.2015 www.maariv.co.il/news/israel/Article-462148 "קוצר בשליש עונש המאסר של ארז אפרתי, מאבטח הרמטכ"ל לשעבר שהורשע בניסיון אונס" הארץ 19.01.2015 www.haaretz.co.il/news/law/.premium-1.2543141

²⁰² תפ"ח 17600-12-09 מדינת ישראל נ' ארז אפרתי, פרטי המקרה (פורסם בנבו, 29.07.2010).

²⁰³ שם, 24; 6 לפסק דינה של השופטת ד' אבניאלי.

²⁰⁴ שם, 31.

לסיכום, ניתן לראות ממעט פסקי הדין שייצר בית המשפט לעניין מועדוני החשפנות, כי הגישה בה נוקטת היא מוסרנית. ההגבלה על מועדוני החשפנות נועדה להגן על אופי הסביבה, לא על האישה בחשפנות. איזון האינטרסים הוא בין זכות הציבור לסביבה מהוגנת, וזכותם של בעלי המועדונים לעיסוק, זכותם של הנשים לכבוד נותרת נטולת מענה. לבסוף, אף בוחרים להציג את הפקידה של מועדוני חשפנות כפעילות נורמטיבית, מבלי להכיר בה כחלק ממנגנון רחב של אלימות כנגד נשים.

אבקש לסיים את חלקו זה של המסמך, בדבר פרשנות החוק לאור החקיקה הענפה בדבר זכויות נשים, בהבאת דבריו של כבוד השופט חשין בפסק דין **איתנה ניב ואחרים נ' בית הדין הארצי לעבודה**;²⁰⁵

"חקיקתם התכופה של חוקים האוסרים הפלייתן של נשים לרעה; גיבובם - אלה על-גבי אלה - של חוקים האוסרים הפליית נשים; הידרשותה של ההלכה, שוב ושוב, לנושא הפלייתן לרעה של נשים; כל אלה מעידים על עצמם ועל הנעשה בחברה כי נשים מופלות לרעה בחיי היומיום. מלמדים הם על נסיונם הנואש של המחוקק ושל בתי-המשפט להילחם בנהגים רעים שפשו והשתרשו בחברתנו. והמלחמה מלחמת-חורמה היא. אכן, ככל שאותם נהגים פסולים מתרבים והולכים, כך - ובה-במידה - משיבים החוקים האוסרים הפליית נשים רוח עזה בדוקטרינה ונוסכים הם בה עוצמה רבה. כך היה איסור הפליה מחמת מין - איסור הפלייתן של נשים - לאחד מן החזקים בעקרונות המובילים במשפט ישראל. עיקרון הוא שעקרונות אחרים יגורו מפניו, יקודו וישתחוו לו"

4.2.4 המשפט העברי

אחד ממקורות השיטה הישראלית, הוא המשפט העברי, כפי שנקבע בחוק יסודות המשפט.²⁰⁶ לאור חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, ישנה חובה לפרשנות דו ערכית של חוקים לאור עקרונות היסוד של המדינה כיהודית ודמוקרטית.²⁰⁷ המושג "מדינה יהודית" ראוי להתפרש לאור עיון במקורות היהודיים ומתוך התמודדות איתם.²⁰⁸ לאור זאת, על אף התמיהה שהדבר עלול להעלות, ברצוני לבחון מספר אפיקים אפשריים לניתוח יחסו של המשפט העברי למועדוני חשפנות. כמובן, שיחסה של היהדות לתעשיית המין הוא יחס מוסרני, הנובע מראייה שמין הוא דבר הקשור בקדושה, וככלל מלווה בהבאת ילדים במסגרת נישואין. אך, יש להבין את העקרונות המובאים במשפט העברי לאור התקופה בה נאמרו.²⁰⁹ לאור זאת, ארצה לגעת במספר רעיונות במשפט העברי הרלוונטיים לדיון.

²⁰⁵ בג"ץ 6845/00 **איתנה ניב ואח' נ' בית הדין הארצי לעבודה**, פ"ד נו (6) 663, 322 לפסק דינו של השופט חשין (2002).

²⁰⁶ § 1 לחוק יסודות המשפט, תש"ם-1980.

²⁰⁷ מנחם אלון "דרך חוק בחוקה: ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטית לאור חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" **עיוני משפט** יז (3) 659, 667 (1993).

²⁰⁸ שם, 670.

²⁰⁹ אביעד הכהן "על איסור הסחר בבני אדם: והתמכרותם שם לאיביך לעבדים ושפחות" **דעת** 179- www.daat.ac.il/mishpat-179-2.htm .ivri/skirot/179-2.htm

ראשית, עקרון צלם אלוהים קובע כי " וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ"²¹⁰. מדובר בעקרון המוצא ביטוי גדול בפסיקה הישראלית,²¹¹ ומשמעותו היא ההכרה שאדם – מעצם היותו אדם – ראוי ליחס המכיר בייחודו כאדם, לא רק מבחינת תורת המשפט, כי אם מתורת האדם.²¹² לאור הדיון בהחפצה הבאה יד ביד עם מועדוני החשפנות,²¹³ המנוגדת להכרה בערכו האינטרני של אדם, המבטא צלם אלוהים, וראוי ליחס המכיר בכך.

שנית, אבקש לדון בפרשת אשת יפת תואר. פרשה זו, מאפשרת לאדם מישראל להינשא לאישה נוכרית שנלקחה במלחמה רק לאחר שאפשר לה להתאבל על משפחתה, לא לטפח את עצמה ולבכות את האובדן במלחמה.²¹⁴ מצד אחד, ישנם פרשנים הרואים בהיתר אשת יפת תואר כהיתר הנובע מההכרה בטבע האדם, מתוך ההבנה כי אנשים יפלו בכך, העדיפה התורה להתיר את אשת יפת התואר.²¹⁵ עם זאת, מובא גם יחס שלילי כלפיי הכניעה של האדם ליציריו על חשבון היחס הראוי. מכריחים את האדם להמתין, לראות את האישה בכאבה, מגדלת ציפורניים ומגלחת את ראשה, לפני שיבוא עליה, ועדיין יש פרשנים הקושרים בין פרשת בן סורר ומורה, לבין אשת יפת תואר, בטענה שבן סורר ומורה יגיע כעונש על הכניעה של האדם לגחמותיו.²¹⁶ כלומר, יש כאן ביקורת של המשפט העברי כלפי הגבר המאשים את יציריו ונכנע לגחמותיו.

ישנם מפרשים שאף הגדילו לעשות, וקבעו כי הלכות אשת יפת תואר נועדו למנוע סחר בנשים "אסור לסחור באשת יפת תואר משל הייתה חפץ עובר לסוחר".²¹⁷ שכן, נפוץ היה לאחר מלחמות לסחור בנשים מהאזור הנכבש. אם התורה כופה על אדם לאפשר לאישה להתאבל, לגלח שיערה ולגדל ציפורניה, נפגם סיכויו לסחור בה. בהתאמה, ר' יוסף אבן כספי פירש את האיסור "לא תתעמר בה"²¹⁸ כלפי אשת יפת תואר כ"אל תיצור לעצמך 'עומר' מאישה שבויה זו. אל תפיק ממנה תועלת ואל 'תקצור' ממנה רווחים לקופתך".²¹⁹ כלומר, האיסור להשתמש באישה כאמצעי בלבד לשם קצירת רווחים. ניכרת בפרשת אשת יפת תואר על פי חלק מהפרשנים, הכרה באיסור לסחור בנשים כחפצים גרידא לשימוש האחר, בדומה ליחס אליו נתונות הנשים בחשפנות.

נקודה נוספת שברצוני להעלות היא מהלכות צדקה. על פי הלכות צדקה אם יש בגד אחד לתת לצדקה, יש להעדיף להעניקו לאישה ולא לגבר, מתוך הכרה בבושה שיש לאישה מעירום בפני אנשים זרים, בושה יותר חמורה מאשר לגבר במצב דומה.²²⁰ לחידוד נקודה זו, אבקש להביא את סיפורה של ושת, מלכתו

²¹⁰ בראשית, 27:1.

²¹¹ ראו לדוגמא: בג"ץ 6698/95 עאדל קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, נד (1) 258, 31 לפסק דינו של השופט א' ברק; בג"ץ 5376/16 חוסין אבו חדיר נ' שר הביטחון, 17 לפסק דינו של השופט א' רובינשטיין (פורסם בנבו, 04.07.2017); בג"ץ 392/72 אמה ברגר נ' הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז חיפה, כז (2) 764, 771.

²¹² מנחם אלון "דרך חוק בחוקה: ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטית לאור חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" עיוני משפט יז (3) 659, 682 (1993).

²¹³ ראו דיון בחלק 2.2 של מסמך זה.

²¹⁴ דברים, 21:10-14.

²¹⁵ מדרש תנחומא, פרשת שמיני יב (בובר).

²¹⁶ ילקוט שמעוני תורה, פרשת כי תצא כא', טו'.

²¹⁷ הרשב"ם על דברים 24, 7.

²¹⁸ דברים, 21:14.

²¹⁹ ר' יוסף אבן כספי ציון סח, 67-41 (תשס"ג).

²²⁰ מסכת כתובות הגהות מרדכי, פרק ראשון רמז רפח; פסקי דין רבניים, חלק ז 299.

של אחשוורוש במגילת אסתר, אשר נקראת על ידי המלך לבוא להציג את יופייה בפני משתה המלך, כשלארשה כתר בלבד.²²¹ ושתי מסרבת לבוא, ועל כן מוצאת להורג על ידי המלך כדי שלא ילמדו נשים אחרות להמרות את פי בני זוגן.²²² על אף, שושתי בספרות היהודית אינה זוכה ליחס אוהד,²²³ סיפור זה למעשה מתאר דרישה של המלך לבצע מופע חשפנות בפניו וחבריו, ושתי מסרבת ומשלמת על כך בחייה. ההבנה הן מסיפורה של ושתי, והן מההכרה בהלכות צדקה, לבושה הכרוכה אצל נשים רבות בהתערטלות בפני אנשים, יכולה להאיר את דרכינו בהתמודדות עם שאלת קיומם של מועדוני חשפנות כיום. מעבר לכך, העונש החמור אותו סופגת ושתי, מוות למען יראו וייראו, מלמד אותנו כי החשפנות אינה אקט פרטי – היא משפיעה על מצב כלל הנשים – הדבר היה נכון הן בימיו של אחשוורוש, והן בימינו אנו.

לבסוף, אסכם בנקודה המקשרת אותי לחלקו הבא של המסמך, והיא מצוות עריפת העגלה. במקרה ונמצאה גופה בין שני ערים, ולא יודעים במי מדובר ומהיכן הוא, נדרשים זקני העיר משתי הערים הקרובות לבוא ולסמוך את ידיהם על ראש עגל ולומר "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו".²²⁴ לאחר מכן, עורפים את ראש העגלה ככפרה. עולה השאלה, על מה נדרשים זקני העיר, שלא הכירו את האדם או ידעו על מותו, לכפרה? אלא, כפי שמפרש רש"י, זקני העיר היו אחראיים לייצר עיר בה דבר כזה לא יקרה, היה עליהם לדאוג שהאדם היה מרגיש בנוח לבוא לעיר ולבקש מכסה. המציאות החברתית אותה יצרו, היא שאולי הביאה למותו, ועל כן נושאים באחריות.²²⁵ מכאן אבקש לעבור לדיון בדבר הרשויות המוניציפאליות והשאלה – איזו חברה אנו מייצרים? האם אנו יכולים לומר שיחסינו לנשים בשולי החברה, הסלחנות כלפי פוקדי מועדוני הזנות, השקט בו מועדונים אילו מתנהלים, האם כל אילו מאפשרים לנו בלב שלם לומר כי ידינו לא שפכו את הדם הזה?

5. קידום האיסור על מועדוני חשפנות במסגרת החלטות הרשות המוניציפאלית

5.1. סמכויות הרשות המוניציפאלית ויכולתה לקדם איסור על חשפנות

חלק מפסק דינה של כבוד השופטת אגמון-גונן הוקדש לדיון על סמכויותיה של הרשות המוניציפאלית, תכנון עירוני, וסמכותם למנוע את הקמתם של מועדוני חשפנות באזורים עירוניים מסוימים. בחלק זה של המסמך בכוונתי להרחיב מעט על סמכויות הרשות המוניציפאלית בעיצוב אופייה של העיר, והאם אכן ביכולתה לקדם את הגבלת פעילותם של מועדוני חשפנות.

חוק תכנון ובנייה מסמיך את הוועדה המקומית ליצור תוכנית בניה ופיתוח מקומית.²²⁶ הסמכות המקומית היא בעלת סמכות מפורשת, וסמכות משתמעת יחד.²²⁷ חוק תכנון ובנייה מעניק סמכות פרטנית לוועדה להכין תוכניות תכנון, אלו כוללות את מטרות התוכנית, סוג העניינים שיוסדרו בה, שמיעת התנגדויות לתוכנית

²²¹ אסתר, 11.

²²² שם, 12-22.

²²³ תלמוד בבלי, מסכת מגילה, דף יב עמ' ב.

²²⁴ דברים, 7 21.

²²⁵ רש"י לדברים, 7 21.

²²⁶ §61א לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965.

²²⁷ יצחק זמיר "הסמכות המנהלית" משפט וממשל א 81, 92 (תשנ"ב).

ועוד.²²⁸ הרשות בנושאים מגוונים אוטונומית בקבלת החלטותיה ולא כפופה לחלוטין לשיקולי הרשות המרכזית,²²⁹ מתוך ההכרה, כי יכולתה של העירייה לתכנן את הנוף משפיע על הקהל שיבוא לעיר.²³⁰ לאור זאת, הכיר בית המשפט בחשיבות הרכב הוועדה, היות ותכנון סביבתי משפיע על חיי האדם כמעט מכל בחינה – חינוך, תרבות, מגורים, איכות חיים ועוד – ועל כן התכנון המרחבי בעל חשיבות רבה.²³¹ בניגוד לתפיסה בעבר, כי על התכנון להתמקד באלמנטים הפיזיים בלבד של הקרקע והבניה בה, כיום מקובל לכלול שיקולים כלכליים, חברתיים וסביבתיים.²³² בהתאמה, נהוגה הקפדה רבה יותר על גבולות השימוש החורג כדי שלא יחתור תחת התוכנית הכללית לאזור.²³³

אם כך, ההלכה של בית המשפט לעניין איסור או היתר גורף על סוגי עסקים מסוימים אינו ברור. מחד, בפסק דין קלקא נחום בע"מ נ' מדינת ישראל נקבע כי "בדיני התכנון והבניה הכלל הוא כידוע כי מה שלא הותר במפורש הוא למעשה אסור".²³⁴ הרי, לפי קביעה זו היות ואין היתר מפורש למועדוני חשפנות בחוק, הרי שהקמתם היא אסורה. מאידך, בפסק דין יצחק זילכה נ' ראש עיריית חולון נקבע כי "אין הוא [בית המשפט] מוסמך לשלול מעצמו את אותו שיקול דעת על ידי קביעה כללית שלסוג עסק מסוים לא יינתן רישיון. קביעה כזו צריכה להיקבע במפורש בחוק".²³⁵ כך, שלא יהיה ניתן להתבסס על פסיקת בית המשפט לאיסור גורף על מועדוני חשפנות. אך, מדלתי בית המשפט יצאה גם הקביעה כי ההכרעה בדבר הפרשנות הנכונה של התוכנית החלה מסורה בידי בית המשפט.²³⁶ כך, שעל אף שבית המשפט לא יכול לצאת באמרה גורפת כי הוא אוסר על סוג עסק מסוים, יוזמה כזו יכול רק המחוקק לקחת, יכול בית המשפט לפרש את התוכנית בנייה ולקבוע את הפרשנות הנכונה.

בית המשפט גם נכון לאפשר לרשות מקומית להתאים את העסקים המותרים בה על פי זהות התושבים. דיון נרחב על כך ניתן לראות בפסק הדין סולודקין נ' עיריית בית שמש, בו אפשר בית המשפט לעיריית בית שמש לאסור על מכירת חזיר בתחומה לאור זהות התושבים.²³⁷ השופט אהרון ברק מציע ניתוח אנליטי כדלקמן; הוא מחלק את היישובים לשלושה, ביישוב הראשון חיים רק אנשים שייפגעו מהיתר מכירת חזיר, ביישוב השני כמעט כל התושבים חפצים ברכישת חזיר מלבד מספר קטן של מתנגדים וביישוב האחרון ישנם את שני סוגי התושבים מבלי יכולת להפריד ביניהם.²³⁸ מכאן גוזר ברק כי האיסור או ההיתר של מכירת חזיר צריך להיקבע בהתאם לסוג היישוב עליו מדובר.²³⁹ אם נשליך את החלוקה הזו לדיון לשמו נתכנסנו ניכר כי הפסיקה הישראלית מאפשרת לרשות המקומית לקבל החלטות מהותיות, ולבית המשפט לפסוק בהתאם

²²⁸ שם, 90.

²²⁹ יששכר רוזן-צבי "מקום הצדק: משפט השלטון המקומי ואי צדק חברתי" עיוני משפט כח(2) 417, 449 (2004).

²³⁰ גיל רוטשילד ועדי בלוטנר "משפט הרחוב" מעשי משפט ה 35, 38 (2013).

²³¹ דג"צ 00/5361 חיים פלק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נט (5) 145, השופטת פרוקצ'יה עמ' 173 (2005).

²³² ע"מ 08/4881 אלמוג אילת 2000 (מ.ד.ע) בע"מ נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבניה אילת, ק"י"ז לפסק דינו של השופט א' רובינשטיין (פורסם בנבו, 10.02.2010).

²³³ שם.

²³⁴ ע"פ 377/87 קלקא נחום בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מא (4) 673, 111 לפסק דינו של השופט א' וינוגרד (1987).

²³⁵ בג"ץ 10/80 יצחק זילכה נ' ראש עיריית חולון, פ"ד לד (4) 651, 5 לפסק דינה של השופטת בן עתו (1980).

²³⁶ בע"מ 8797/99 חנן אנדרמן נ' ועדת הערר המחוזית לפי חוק התכנון והבניה – חיפה, פ"ד נו(2) 466, 15 לפסק דינה של השופטת מ' באור (2001).

²³⁷ בג"ץ 953/01 ח"כ מרינה סולודקין נ' עיריית בית-שמש, פ"ד נח (5) 595, (2004).

²³⁸ שם, 25 לפסק דינו של השופט א' ברק.

²³⁹ שם, 33 לפסק דינו של השופט א' ברק.

למימוש מטרות אילו. עם זאת, ההיתר או האיסור על פעולה מסוימת על ידי רשות מוניציפאלית איננה בעלת אמירה ערכית כי מדובר בפעולה ראויה או לאו, אלא מה האינטרסים של היישוב הספציפי. על נקודה זו אבקש להרחיב בחלקו הבא של המסמך, במיוחד לאור העיסוק במועדוני החשפנות.

5.2. השלכות אפשריות של השימוש במשפט המוניציפאלי בהקשר של תעשיית המין

לאור הכתוב בחלקו הקודם של המסמך ניכר כי דיני התכנון והבנייה הכרחיים לעיצוב המרחב. בעוד ניתן להשתמש בכלי זה למטרות חיוביות, ניתן גם להשתמש בכלי זה להדרה. מדיניות תכנונית מסוימות תורמות לשימור מצב של הבחנה והדרה של אוכלוסיות ומונעות את קידומן.²⁴⁰ שכן, לדיני התכנון גם מימד כלכלי, לשמר את ערך הארנונה וערך השוק של איזור מסוים, שימור זה נעשה באמצעות רגולציה.²⁴¹ כללים משפטיים אלו מאפשרים לשעתק את המרחב מדור ולדור, ובכך לייצר מעגל שכונת מצוקה שקשה לשבירה.²⁴² כך מקדמים חברה מפולגת, טהרנית ואנטי-הטרוגנית.²⁴³ ניתן לציין כדוגמא את מדיניות הממשלה כאשר החל גל הפליטים מאריתריאה וסודן, במקום לפזר את מבקשי המקלט לאורך המדינה, העבירו את כולם ישירות לדרום תל-אביב, לאזור מוכה עוני ממילא. בכך, נפגעה השכונה אף יותר ושימרו את מצב המצוקה הן של תושבי העיר, והן של מבקשי המקלט.

הפרדה טהרנית זו נפוצה ביחס המשפט לתעשיית המין, כפי שצינתי בחלק קודם של המסמך בעיקר הגישה המוסרנית כלפי תעשיית המין גורסת כי יש לתחום אותה לאזור מוגדר, ובכך לשמר על הגינות יתר החברה.²⁴⁴ זוהי גם הגישה בחלק ממדינות ארה"ב כלפי מועדוני החשפנות ובתי קולנוע המשדרים פורנוגרפיה,²⁴⁵ ועל יחס המשפט האמריקאי למועדוני החשפנות ארחיב בשלב מתקדם יותר של המסמך.²⁴⁶ יחס זה אינו מכיר בפגיעה של תעשיית המין בנשים בתעשייה ובנשים בכלל, כי אם מטיל עליהם עוד אשמה – אתן מזהמות את מרחב המחיה שלנו – ועל כן דוחקים אותן אף יותר לשוליים. כתוצאה מכך, נוצרים מעין אזורים של סבילות לתעשיית המין, היות והם נמצאים בשולי החברה, ואף אחד לא מתערב בפעילותם. דבר המאפשר ליותר פגיעה וניצול של הנשים בתעשייה, בעוד יתר החברה יכולה להרגיש מוסרית ברשות המקומית שלה. לאור זאת, אני נדרשת להסתייג מהשימוש ברשויות המוניציפאליות כזרז להגבלת פעילותם של מועדוני החשפנות. מדובר בכיסוי הבעיה יחד עם עוולות חברתיות אחרות שאיננו רוצים להתמודד עימם, מבלי להתייחס לפגיעה האינהרנטית שבסחר בשירותי מין.

6. משפט משווה

²⁴⁰ איריס פרנקל-כהן ורחל אלתרמן "רגולציה של מתחמי דיור- תכנון מרחבי או אמצעי לברירת השכנים?" קהילות מגודרות 361, 368 (תש"ע).

²⁴¹ שם, 362.

²⁴² שי בלנק "קהילה, מרחב וסובייקט- תזות על משפט ומרחב: בעקבות ספרו של יששכר (איסי) רוזן-צבי" דין ודברים ב 19, 23 (תשס"ו).

²⁴³ שם, 27.

²⁴⁴ ראו חלק 4.2.3.2.

²⁴⁵ City of Los Angeles v. Alameda Books, 535 U.S. 425 (2002); City of Renton v. Playtime Theaters, 475 U.S. 41 (1986).

²⁴⁶ ראו חלק 6.2.

לאחר הדיון לעניין ביסוס האיסור על מועדוני חשפנות במשפט הישראלי, ברצוני להפנות את המבט לבחינה גלובאלית של הנושא. ראשית, אבקש לדון במשפט הבינלאומי, בחלקיו גם למשפט המחייב את ישראל, וכיצד ניתן לשאוב ממנו את האיסור על מועדוני חשפנות. לאחר מכן, אבקש לפנות לסקירה של יחס המשפט האמריקאי, האנגלי ואיסלנדי למועדוני חשפנות, ומה ניתן ללמוד מכל אחת מן הגישות.

6.1. תעשיית המין והמשפט הבינלאומי

ישנם מספר מקורות מהמשפט הבינלאומי שניתן לשאוב מהם את האיסור על תעשיית המין, חלקם נוגעים לזכויות אדם בכלל, וחלקם ספציפית מתייחסים לזכויות נשים. אעמוד על מספר מכלים אילו בחלק זה.

6.1.1. האמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966)

האמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות,²⁴⁷ אשר נכנסה לתוקף בישראל ב-1992, היא אחד מכלי זכויות האדם הבסיסיים ביותר במשפט הבינלאומי. האמנה קובעת כי "המדינות שהן צד לאמנה מתחייבות להבטיח את זכותם השווה של גברים ונשים להנאה מכל הזכויות האזרחיות והמדעיות המפורטות באמנה זו".²⁴⁸ פרשנות הסעיף, על פי הוועדה לזכויות אדם, כוללת את חובתן של מדינות לדווח לוועדה על חוקים או נורמות חברתיות הפוגעות ביכולתן של נשים לזכות ביחס שווה. כדוגמה למגבלה שכזו מציעה הוועדה הפצה של פורנוגרפיה המציגה נשים בחפצים ועלולה לעודד יחס פוגעני כלפי נשים בחברה.²⁴⁹ הוועדה מכירה בכך שפעילות כנגד אפליית נשים דורשת לעיתים רבות צעדים אקטיביים על ידי הממשלה לפעול נגד הנורמות המושרשות בחברה, על מנת שתענה על חובותיה תחת האמנה.²⁵⁰

כלומר, החובה המוטלת על המדינה לפעול לשיוויון בין המינים היא גם כנגד נורמות מקובלות ונפוצות בחברה. מועדוני חשפנות גם הם תורמים ליחס מחפץ ופוגעני לא פחות מפרסומים פורנוגרפיים, ועל כן פעילות כנגדם נדרשת כחלק מחובתה האקטיבית של המדינה למיגור אי השוויון המיני.

נקודה חשובה נוספת העולה מהאמנה היא לעניין חופש הביטוי. האמנה קובעת כי "לכל אדם תהיה הזכות לחופש הביטוי",²⁵¹ כידוע פעמים רבות המצודדים בקיומם של מועדוני חשפנות גורסים כי זוהי פעילות מותרת תחת ההכרה בחופש הביטוי. עם זאת, האמנה מסייגת כי "שימוש בזכויות שנקבעו בס"ק דלעיל נושא עימו חובות מיוחדות ואחריות מיוחדת, לפיכך יכול שיהא כפוף להגבלות מסוימות... לשם שמירת שמו הטוב של הזולת, לשם שמירת הביטחון הלאומי, של הסדר הציבורי, של בריאות הציבור או של מוסר הציבור".²⁵² ניתן לפיכך לראות, שהאמנה מכירה בכך שחופש הביטוי אינה זכות נטולת מעצורים, ובמקרה של פגיעה חמורה בנשים, פגיעה העולה כדי פגיעה במוסר הציבור, ניתן לאפשר את אותה המגבלה.

6.1.2. אמנה בינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966)

²⁴⁷ האמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, כ"א 31, 269 (בחתימה 1966 ונכנסה לתוקף 1992).

²⁴⁸ שם, §3.

²⁴⁹ UN Human Rights Committee, *General Comment No. 28 Article 3 (The Equality between Men and Women)*, U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.10, 22¶ (2000).

²⁵⁰ UN Human Rights Committee, *CCPR General Comment No.18: Non-discrimination*, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 at 26, 10¶ (1989).

²⁵¹ §19(1) לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, כ"א 31, 269 (בחתימה 1966 ונכנסה לתוקף 1992).

²⁵² שם, §19(2).

האמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות,²⁵³ אשר אושררה בישראל ב-1991, היא הכלי המקביל שהתפתח בעולם המזרחי בזמן המלחמה הקרה להגנה על זכויות האדם. גם הוא כיום נכלל כאחד מעמודי הטווח של משטר זכויות האדם הבינלאומי. אמנה זו אף היא מכירה כי "מדינות שהן צד באמנה מתחייבות להבטיח את זכותם השווה של גברים ונשים להנאה מכל הזכויות הכלכליות, חברתיות והתרבותיות שפורשו באמנה זו".²⁵⁴ הוועדה המופקדת על פירוש האמנה, הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, פירשה את הזכות לשוויון ככוללת הן שוויון דה יורה, על פי חוק במובן הפורמאלי, והן דה פאקטו, במובן הביטוי של החוק במציאות, יש לוודא כי הוראות חוק לא משמרות את אי השוויון, כי אם עוזרים לקבוצה המוחלשת לצאת מעמדת הנחיתות בה נתונה.²⁵⁵ על המדינות מוטלת החובה לבחון חוקים, והחלטות מנהליות קיימות, אשר לא מתייחסות לפערים כלכליים, חברתיים ותרבותיים הקיימים בין גברים לנשים.²⁵⁶ המדינה מחויבת לפעול אקטיבית כנגד תפיסות סטריאוטיפיות ביחס למינים המשמרות את אי השוויון בחברה.²⁵⁷

אם נשליך ניתוח זה על מועדוני החשפנות, ניכר כי מועדוני החשפנות משמרים את אי השוויון בין המינים, שכן הם משמרים תפיסות סטריאוטיפיות לגבי מיניות נשית כמשרתת צורך גברי.²⁵⁸ על כן, חוקים המאפשרים את קיומם של מועדוני החשפנות, על אף שלכאורה מאפשרים הן את קיומם של מועדוני חשפנות גבריים והן נשיים, דה פאקטו משמרים את ההחפזה של נשים במוסדות אלו. פעילות אקטיבית של המדינה כנגד הלגיטימציה החברתית הקיימת כלפי מועדוני חשפנות²⁵⁹ נדרשת כדי לייצר עולם שוויוני באמת בין המינים.

סעיף נוסף הראוי לדיון מהאמנה הבינלאומית בדבר הוא סעיף 6 הנוגע לזכות לעבודה. האמנה קובעת כי "מדינות שהן צד לאמנה זו מכירות זכות לעבודה הכוללת את זכותו של כל אדם להשיג אפשרות להשתכר למחייתו בעבודה שיבחר בה, או יקבלנה".²⁶⁰ האמנה מחדדת כי הזכות לעבודה כוללת את זכותו של כל אדם לתנאי עבודה צודקים וראויים, במיוחד להבטיח לנשים תנאי עבודה אשר אינם נופלים מאלו של גברים.²⁶¹ הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות הבהירה כי הפרשנות הנכונה של הזכות לעבודה, היא לעבודה נאותה, כלומר, עבודה המכבדת את זכויותיו הבסיסיות של אדם.²⁶² החובה המוטלת על המדינה כוללת גם הגנה מפני צדדים שלישיים, כך, שהמדינה מחויבת לדאוג כי גורמים זרים אינם מציעים עבודות אשר אינם מכבדים את זכויותיו הבסיסיות של אדם.²⁶³

²⁵³ אמנה בינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, כ"א 31, 205 (נחתמה 1966 אושררה 1991).
²⁵⁴ שם, §3.

²⁵⁵ UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, *General Comment No. 16: The Equal Right of Men and Women to the Enjoyment of All Economic, Social and Cultural Rights (Art. 3 of the Covenant)*, U.N. Doc. E/C.12/2005/4, 7P (2005).

²⁵⁶ שם, §8.

²⁵⁷ שם, §19.

²⁵⁸ ראו את הדיון בחלק 2.2 של מסמך זה.

²⁵⁹ ראו את הדיון בחלק 2.1 של מסמך זה.

²⁶⁰ §6 לאמנה בינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, כ"א 31, 205 (נחתמה 1966 אושררה 1991).

²⁶¹ שם, §7.

²⁶² UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, *General Comment No. 18: The Right to Work (Art. 6 of the Covenant)*, U.N. Doc. E/C.12/GC/18, 7P (2006).

²⁶³ שם, §35.

יישום ניתוח זה על מועדוני חשפנות, מאיר בזווית חדשה את טיעון הפגיעה בחופש העיסוק, שכן ההסבר אותו מעניקה האמנה לזכות לעבודה מחדדת כי לא מדובר בזכות אבסולוטית וכי לא כל עבודה היא עבודה שראוי לאפשר. כדי לפעול למימוש האמיתי של הזכות של נשים לעבודה, יש לעצב עולם בו העבודות של נשים אינן עולות להן בזכויותיהן הבסיסיות כבנות אנוש. בהינתן הפגיעה שחוות הנשים בחשפנות בזכותן לכבוד, והפגיעה בזכותן של כלל הנשים לשוויון, התרתם של מועדוני החשפנות אינה עולה בקנה אחד עם מימוש כנה של הזכות לעבודה.

6.1.3. האמנה בדבר ביטול אפליה נגד נשים על כל צורותיה (1979)

האמנה בדבר ביטול אפליה נגד נשים על צורותיה,²⁶⁴ שנכנסה לתוקף בישראל ב-1991, היא האמנה השנייה החתומה ביותר נכון להיום, וזוכה לתמיכה נרחבת במשפט הבינלאומי.²⁶⁵ ישנם שני סעיפים ספציפיים באמנה עליהם אבקש להרחיב את הדיון, הראשון הוא סעיף 3 הקובע כי "המדינות שהן צד לאמנה ינקטו בכל התחומים, במיוחד בתחום המדיני, הסוציאלי, הכלכלי והתרבותי, את האמצעים המתאימים, לרבות חקיקה, כדי להבטיח את מלוא ההתפתחות והקידום של נשים, במטרה לערוב להן על שימוש בזכויות האדם ובחירויות היסוד, והנאה מהן, על בסיס שוויון עם גברים".²⁶⁶ סעיף נוסף אליו אבקש להפנות את תשומת ליבו של הקורא הוא סעיף 6 הקובע כי "מדינות שהן צד לאמנה ינקטו את האמצעים המתאימים, לרבות חקיקה, כדי לבטל סחר נשים וניצול זנותן של נשים לצורותיהם".²⁶⁷

הוועדה לביטול אפליה נגד נשים הוציאה הצהרה פרשנית לעניין האמנה ותרומתה למאבק באלימות נגד נשים.²⁶⁸ אלימות נגד נשים מוגדרת כאלימות המופנית כלפי אישה מתוקף היותה אישה או, המשפיעה על נשים בצורה די-פרופורציונאלית.²⁶⁹ ההכרה כי החובה כלפי נשים עוקפת גבולות תרבותיים ולאומיים, וקוראת להכרה כי אלימות אינה אירוע מבודד המכוון כנגד אישה פגיעה כזו או אחרת, אלא כלי סיסטמתי לשליטה בנשים.²⁷⁰ על המדינה מוטלת החובה לחתור תחת דעות קדומות מקובלות לגבי נשים הכוללות מתן לגיטימציה לאלימות כנגד נשים, בכלל זאת כנגד פורנוגרפיה וניצול מיני מסחרי של נשים המציג אותן כחפצים, שכן הוא תורם ליצירת סביבה סובלנית כלפי אלימות כנגד נשים.²⁷¹ בהתאמה, הטריבוונל לפשעי יוגוסלביה לשעבר היה הראשון שהכיר בכך שחשפנות הנכפית על נשים במלחמה היא פגיעה קשה בכבוד האישי.²⁷² כמובן, שיש הבדל

²⁶⁴ אמנה בדבר ביטול אפליה נגד נשים לצורותיה, כ"א 31, 179 (נכנסה לתוקף בישראל ב-1991).

²⁶⁵ ניתן למנות בנוסף את הפרוטוקול למניעה, דיכוי ולהענשת סחר בבני אדם, בעיקר נשים וילדים המשלים את אמנת האומות המיוחדות נגד פשע מאורגן חוצה גבולות, כ"א 56, 1 (נכנסה לתוקף בישראל 2008); UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *General Recommendation No. 25: Gender Related Dimensions of Racial Discrimination*, U.N. Doc. A/55/18 (2000).

²⁶⁶ שם, §3.

²⁶⁷ שם, §6.

²⁶⁸ UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women, *CEDAW General Recommendation No. 19: Violence against Women*, U.N Doc. A/47/38 (1992).

²⁶⁹ שם, §6.

²⁷⁰ Yakin Ertürk, *The Due Diligence Standard: What does it Entail for Women's Rights?*, in DUE DILIGENCE AND ITS APPLICATION TO PROTECT WOMEN FROM VIOLENCE 27, 31 (Carin Benninger-Budel ed., 2008).

²⁷¹ UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women, *CEDAW General Recommendation No. 19: Violence against Women*, U.N Doc. A/47/38, 11-12 (1992).

²⁷² *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac Radomir Kovac and Zoran Vukovic* ICTY IT-96-23-T&IT-96-23/1-T, ¶773 and ¶746 (February 22, 2011).

בין חשפנות כפויה בזמן מלחמה, לבין חשפנות "מרצון" בעבור תשלום, אך פסק דין זה מהווה הכרה במימד הבושה הבלתי ניתן להפרדה מפעולת החשפנות.

אם ניישם גישה זו על מועדוני חשפנות, ניתן יהיה לראות כי מועדוני החשפנות נופלים תחת ההגדרה של אלימות כנגד נשים, שכן, נשים מושפעות מקיומם בצורה די-פרופורציונאלית, שכן 92% מהעובדים בתעשייה הן נשים.²⁷³ כפי שהוסבר לעיל, מועדוני החשפנות מחפיצים את הנשים בתעשייה ואת הנשים בכלל, ובכך תורמים ליצירת סביבה סובלנית לאלימות כלפיהן.²⁷⁴ לאור זאת, מחובתה של המדינה לפעול כנגדם על מנת לאפשר מימוש אמיתי של זכותן של נשים לשוויון.

לסיכום, ניתן לראות שמשטר זכויות האדם הבינלאומי מתקדם להכרה בזכויות נשים, כזכויות אדם, וכפועל יוצא מכך, בחובתן של מדינות העולם לפעול להגן עליהן. בין אם נביט בזכות האדם לכבוד, שוויון, עבודה או ביטחון, מועדוני החשפנות מייצרים עולם המנוגד במהותו לעולם המאפשר לנשים את אותן הזכויות להן זוכים גברים. מתוקף חברותה של ישראל באמנות אלו, גם היא מחויבת לדאוג לייצר חברה המגנה על נשים כשוות ערך.

6.2. הדין בארה"ב

כובד הדין בארה"ב סביב סוגיות הנוגעות במועדוני חשפנות הוא איזון בין חופש הביטוי, המעוגן בתיקון הראשון לחוקת ארה"ב,²⁷⁵ וסמכות הממשל לקבוע סדרי שלטון ואכיפתם.²⁷⁶ הקו המנחה עליו ניתן להצביע ביחס המשפט האמריקאי למופעי חשפנות הוא מתן לגיטימציה לרשויות מוניציפאליות לקבוע איסורים ומגבלות רישוי על הצגת מופעי חשפנות בפומבי בהתאם ליחסה של כל מדינה לסוגיות כגון צניעות וחופש הביטוי.²⁷⁷ אסקור מספר פסיקות משמעותיות של בית המשפט העליון בנושאים אלו.

בפסק הדין **Barnes v. Glen Theater**, נכנס בית המשפט לפרטי המגבלות המותרות על מועדוני חשפנות. העתירה הייתה של מספר מוסדות באינדיאנה שהציגו עירום מלא, ויצאו כנגד החוק במדינה, שאסר על הופעה בפחות מתחתונים ומדבקות פטמות. בית המשפט קבע כי גם פעולה יכולה להיחשב כמוגנת תחת חופש הביטוי, אך הגבלה בדמות דרישה למדבקות פטמות ותחתונים אינה עולה כדי פגיעה ביכולת ביטוי זו.²⁷⁸ עם זאת, בפסק דין זה הכיר בית המשפט האמריקאי כי מופע חשפנות היא ביטוי הראוי להגנה,²⁷⁹ ובכך עיצב בית המשפט את הדין, שכן ערך חופש הביטוי הוא מהבסיסיים ביותר בשיטה האמריקנית. זאת, מבלי להתייחס לעובדה, אותה ציינו הנשים שפעלו במועדון, כי המופע אותו מבצעות אינו ביטוי שלהן, אלא ביטוי

²⁷³ Constance Bernard, Christen DeGabrielle, Lynette Cartier, Elizabeth Monk-Turner, Celestine Phill, Jennifer Sherwood and Thomasena Tyree, *Exotic Dancers: Gender Differences in Societal Reaction Subcultural Ties, and Conventional Support*, 10(1) JOURNAL OF CRIMINAL JUSTICE AND POPULAR CULTURE 1 (2003).

²⁷⁴ ראו חלק 2.2 של מסמך זה.

²⁷⁵ U.S. CONST. amend. VII, §1.

²⁷⁶ הכנסת הלשכה המשפטית תחום חקיקה ומחקר משפטי הגדרה והסדרה של מופעי חשפנות: סקירה משווה, 7 (2014).
²⁷⁷ שם, 13.

²⁷⁸ *Barnes v. Glen Theatre, Inc.*, 501 U.S. 560 (1991).

²⁷⁹ Leah Johnson Ellis, *Constitutional La- Freedom of Speech, Expression: Protecting Main Street- The North Dakota Supreme Court Analyzes whether an Ordinance Regulating Exotic Dancing and Adult Entertainment Violates Free Speech and Constitutes a Regulatory Taking*, 84 N.D. L. REV. 495, 499 (2008).

לארוטיקה גברית בה הן כלי למימוש מטרה.²⁸⁰ ההתקשות על תחתונים ומדבקות פטמות היא הכשרה של שרץ, שכן בבירור היחס לאישה בחשפנות אינו משתנה כמעט בכלל עם פטמותיה מכוסות במדבקות ואם לאו, כאשר הלקוח משלם לה להתפשט למימוש הפנטזיות שלו. מה שאבחנה זו משרתת היא את האירוטיזציה של נשים ואת הדימוי המוסרני של החברה, בעוד ההחפצה והפגיעה בנשים, נמשכת.²⁸¹

בפרשת **City of Erie v. Pap's A. M.**, נדון חוק מוניציפאלי של עירייה בפנסילבניה האוסר על עירום פומבי במכוון ומאפשר הרשעה בלא חבר נאשמים. העירייה קבעה הוראה זו לאור ההשפעות המשניות של מועדוני החשפנות על האזור, כלומר סוג האנשים הפוקדים מועדוני החשפנות והעסקים אותם מביאים, אינם רצויים בעירייה, לא הפעילות כשלעצמה. מועדון חשפנות, המציג חשפניות בעירום מלא, הפועל בעירייה, עתר כנגד בית המשפט אישר את חוקיות החוק המוניציפאלי וקבע שאין מדובר בהגבלה מוגזמת על חופש הביטוי, וכי ניתן להטיל מגבלות על הצגת עירום בפומבי.²⁸²

בארה"ב גם נפוץ השימוש בהגדרת אזורים לפעילות הנתפסת כבלתי מהוגנת, פרקטיקה זו ידועה כ-"Zoning Laws", ודומה לשימוש באזורי חלונות אדומים, המאפיינת את הגישה המוסרנית למשפט. על כן, לעיתים ממושג הדיון בארה"ב על מועדוני חשפנות כפגיעה בזכותו החופשית של הבעלים לעשות בנכס בבעלותו כראות עיניו (אם הנכס אינו נמצא באזור המוגדר מותר להקמת עסקי מין), מאידך לעיתים הדיון כנגד מועדוני החשפנות בארה"ב לובש מטה כלכלי, הטוען כי הקמתם של מועדוני חשפנות באזור מסוים תפגע בערך השוק שלו.²⁸³

לדוגמא, בתיק **City of Los Angeles v. Alameda Books**, נדון חוק המגביל חנויות לספרים פורנוגרפיות למרחק 100 רגל מחנות ספרים פורנוגרפיות אחרת, בכדי לא ליצור אזור תעשיית מין שיפגע בערך השוק שלו. בית המשפט אישר את חוקיות החוק בקביעה כי שיקולי בטחון הסביבה הם לגיטימיים להגבלת חופש הביטוי.²⁸⁴ שוב, הדיון המוצג סובב סביב אינטרס יתר החברה, לא הנשים בתעשייה ובכלל.

לסיכום, ניתן לראות כיצד הבחירה להציב את הביטוי הפורנוגרפי ואת מופעי החשפנות כביטוי ראוי להגנה מעצב את כל יתר הדיון. יש לזכור, כי התרבות האמריקאית מושרשת על קנאה להגנה על חופש הביטוי, הפועל כמעט ללא ריסון. השפעות המשפט האמריקאי בולטות בישראל, בעיקר לעניין הדיון בפורנוגרפיה עליו הרחבתי לעיל,²⁸⁵ אך על ישראל לפתח את איזון הערכים הנכון לה. בהינתן ערך השוויון בין המינים כזה

²⁸⁰ CATHARINE A. MACKINNON, ONLY WORDS, 31 (1993).

²⁸¹ שם, 32.

²⁸² City of Erie v. Pap's A. M., 529 U.S. 277 (2000).

²⁸³ Leah Johnson Ellis, *Constitutional La- Freedom of Speech, Expression: Protecting Main Street- The North Dakota Supreme Court Analyzes whether an Ordinance Regulating Exotic Dancing and Adult Entertainment Violates Free Speech and Constitutes a Regulatory Taking*, 84 N.D. L. REV. 495, 500 (2008).

²⁸⁴ City of Los Angeles v. Alameda Books, 535 U.S. 425 (2002).; City of Littleton v. Z.J. Gifts D-4 L.L.C., 541 U.S. 774 (2004).; City of Renton v. Playtime Theaters, 475 U.S. 41 (1986).

²⁸⁵ ראו חלק 4.2.3.2. של מסמך זה.

המופיע בהכרזת העצמאות, מוגן בחקיקה נרחבת, ראוי להכפיף את חופש ביטויים של הגברים, על חשבון הנשים,²⁸⁶ על-מנת לאפשר לשוויון אמיתי בין המינים לפרוח.

6.3. הדין באיסלנד

המדינה היחידה נכון להיום שאסרה לחלוטין על מופעי חשפנות היא איסלנד,²⁸⁷ על כן החוק בה מובא להשוואה. בשנת 2010 נערך תיקון לחוק המסעדות ושירותים האיסלנדי האוסר על מופעי חשפנות או שימוש בעירום למטרות רווח או לצורך פרסום מקום הבילוי.²⁸⁸ בדברי ההסבר לחוק הובהר כי הסיבה לאיסור של מועדוני חשפנות היא כחלק מהמאבק של איסלנד כנגד סחר בבני אדם.²⁸⁹ מתוך ההכרה כי התמודדות אמיתית עם תעשיית המין, היא התמודדות עם הביקוש לשירותי מין בתשלום, על כן על מנת להכחיד את תופעת הסחר בבני אדם למטרות ניצול מיני, יש לסתום את הגולל על ביקוש זה.²⁹⁰ בנוסף, מבהירים דברי ההסבר כי יש כאן בחירה מודעת של הממשל להעביר את האצבע המאשימה מהאישה המנוצלת בחשפנות, לעבר הלקוח המשמר את הניצול ויוצר ביקוש אליו.²⁹¹

הפוליטיקאית שהציעה את האיסור הבהירה כי "אין זה לגיטימי כי יתנהגו אל נשים או אל אנשים בכלל כמוצרים שניתן לסחור בהם"²⁹² (י.ג.). בהתאמה נמצא כי באיסלנד 57% מהגברים תמכו באיסור על צריכת שירותי מין, ו-82% מן הנשים, התנגדות ברורה להפללה דווחה בפחות מ-10% מהאוכלוסייה.²⁹³

7. דיון ומסקנות

הדיון בחקיקה האיסלנדית, וכתוצאה מכך בשינוי החברתי עליו דווח, מעבירה אותי לדיון במסקנות הנאמר במסמך זה. בסקר משרד הרווחה על עמדות הציבור ביחס לתופעת הזנות נמצא כי 81% מהנשאלים האמינו כי הזנות פוגעת בכבוד האדם, 74% חשבו שנשים בזנות לא יכולות לצאת ממעגל הזנות ללא סיוע, ורק 8%, אחוז ההסכמה הקטן ביותר, האמינו כי נשים בזנות נהנות ממה שהן עושות.²⁹⁴ עם זאת, כאשר נשאלו המרואיינים על הסיבות בגינן גברים פוקדים גברים בתי בושת, רק 4% הזכירו את הרצון לשלוט באישה.²⁹⁵ לעניין מועדוני חשפנות, 34% מהמרואיינים דיווחו כי הכירו אנשים שהתנסו במועדוני חשפנות,²⁹⁶ כאשר בקרב צעירים נמצאה התנסות רבה יותר במועדוני חשפנות.²⁹⁷ ניכר מנתונים אלו כי קיימת הכרה בפגיעה הכרוכה בעיסוק בזנות, ועובדת היות הנשים בזנות לכודות, ללא יכולת לצאת מהתעשייה ללא סיוע

²⁸⁶ ראו חלק 4.2.1.1 של מסמך זה.

²⁸⁷ אציין מראש כי בהינתן גודלה הקטן של המדינה, והקושי בגישה למשאבים בשפה האנגלית, המחקר אודות החקיקה היה מוגבל.

²⁸⁸ הכנסת הלשכה המשפטית תחום חקיקה ומחקר משפטי הגדרה והסדרה של מופעי חשפנות: סקירה משווה, 22-23 (2014).

²⁸⁹ Amendment to the Act on Restaurants, Accommodations and Recreation, no. 85/2007, 135th Legislative Assembly 2007-2008. Parliamentary doc. No. 584 - 348.

²⁹⁰ שם.

²⁹¹ שם.

²⁹² Julie Bindel, *Iceland: the World's most Feminist Country*, THE GUARDIAN (March 25, 2010) www.theguardian.com/lifeandstyle/2010/mar/25/iceland-most-feminist-country.

²⁹³ שם.

²⁹⁴ משרד הרווחה והשירותים החברתיים סקר עמדות הציבור כלפי תופעת הזנות בישראל, 5 (2015).

²⁹⁵ שם, 7.

²⁹⁶ שם.

²⁹⁷ שם, 21.

חיצוני. עם זאת, לפתע כשנדרשים להבהיר – מי הם ההופכים את החיים בזנות לכה איומים – המרואיינים אינם מסוגלים להצביע על הזנות כתעשייה שכל מטרתה היא הכפפת האישה לשליטה גברית. מדאיגים אף יותר הם הנתונים ביחס לשימוש במועדוני חשפנות, על אף שרבים מעריכים כי הנתונים עולים על אילו שדווחו בסקר, בעיקר בקרב הנוער.

לאור זאת, ברצוני לגעת בקצרה בשאלת תפקידו של המשפט ככלי לשינוי חברתי. המשפט הוא כלי המקדם קו חברתי של מה מקובל, ומה לא, על ידי הדבקת תוויות "אסור" "מותר" מעצב המשפט את התודעה של האדם למה ראוי שיהיה אסור או מותר.²⁹⁸ תרבות המשפט נועדה לייצר מערכת נורמטיבית מובחנת ולייצר חיץ בין המשפטי ללא משפטי, ובכך לבלום במידת האפשר את השפעתה של הרקע של השופטים על הפסיקה.²⁹⁹ בכך, התיאורטיקן המשפטי תפקידו לחשוף כיצד הדוקטרינה המשפטית משקפת ומשכפלת הטיות של השופטים הנובעים מתפיסת עולם.³⁰⁰ כלומר, יש כאן כלי ייחודי שמטרתו היא להיות מנותק מהשפעות חברתיות, ומהטיותיהם של השופטים, ובכך יכול לייצר שינוי חיצוני, כמערכת נורמטיבית נפרדת ממנה שואבים נורמות. כמובן, לא די בשינוי משפטי בלא שינוי חברתי תואם,³⁰¹ אך המשפט יכול להיות כלי הכרחי בשינוי זה.

אדגיש נקודה זו באמצעות שתי דוגמאות; האחת, היא החוק למניעת הטרדה מינית, והשנייה היא פקודת הסמים המסוכנים. בעוד החוק להטרדה מינית הקדים את זמנו בהרבה, ומעשים שנאסרו בו בשנות השבעים, היו נפוצים עד לאותה נקודה, הוא נתן שם לתופעה שקודם הושקטה. עכשיו נשים יכולות היו לגשת לאחראיים עליהם ולתאר במילות המשפט את הפגיעה שהן חוות, ועם החוק, ופעולת התנועה הפמיניסטית, הגיע גם שינוי ביחס החברה כלפי הטרדות מיניות. לעומת זאת, פקודת הסמים המסוכנים, בעוד הצליחה להגדיר מספר סמים כמסוכנים, לא צלחה לדוגמא בשימוש אישי בקנאביס, בו רוב האנשים אינם רואים פגיעה. איסור על שימוש גרידא שאינו מלווה בפעילות של תנועה שלמה, אינו יכול להביא לשינוי, ודינו שיהפוך לאות מתה בחוק.

8. סיכום

במסמך זה קיוויתי לחשוף את הקורא למעט מהחוויות אותן עוברות הנשים בחשפנות כחלק מעיסוקן, וכיצד עיסוק זה, ויחס החברה אליו, משפיע על כל יתר הנשים בחברה. לאורך המסמך הועלו מגוון רעיונות עליהם ניתן לבסס את האיסור החוקי על מועדוני חשפנות, מחוק יסוד כבוד האדם, דרך המשפט העברי, ועד למשפט הבינלאומי, אך השאלה האמיתית היא ברצון הנבחרים לבסס איסור שכזה. פסק דינה של כבוד השופטת מיכל אגמון-גונן הוא פסק דין אמיץ המכיר בפגיעה של נשים, שמאז ומעולם אולצו לסבול בחשיכה. כפי העולה מפסק דינה, המחטא הטוב ביותר הוא אור השמש, ואכן ניתן להצביע בשבועות האחרונים על עוד ועוד פרסומים אודות מועדוני חשפנות, החושפים לנו את הזוועה תחתיה מתפקדות אלפי נשים בישראל.

²⁹⁸ גד ברזילי "המלך אינו ערום – מדוע המשפט פוליטי" **דין ודברים** ד 55, 77-78 (תשס"ח).

²⁹⁹ אלון הראל ויאיר לורברבוי "הרהורים על סכנות משפט ותרבות" **משפטים** מ 939, 968-969 (תשע"א).

³⁰⁰ שם, 979.

³⁰¹ אורלי ליבל "הפרדוקס של אקטיביזם חוץ-משפטי: תודעה משפטית ביקורת ופוליטיקה לשינוי החברה" **מעשי משפט** א 63, 77 (2008).

לאורך מסמך זה ניסיתי להציג בפני הקורא כי הרבה מהביקורת הפונה לתנועות להפללת תעשיית המין, לא הועלו במקרים דומים כאשר הקורבן הוא א-מגדרי. ניסיתי להדגיש את ההשפעה המגדרית הרחבה יותר של תעשיית המין על זכויותיהן וזהותן של הנשים בתעשיית המין, ובכלל. אך, לדעתי העדות הטובה ביותר לכך ניתן לזקק מראיון סודי שהתבצע לאחרונה עם נערה שהחלה לעבוד בחשפנות בגיל 16 ואמרה "את לא קיימת. את התחת שלך או החזה שלך ולא יותר. את כלי ריק מתוכן שמשמש את הרצונות המיניים של הגבר שמולך. לקחו לי את הגוף שלי, את האנושיות שלי. הרסו לי את הרצון לחיות, נהייתי אובדנית, רק רציתי למות".

לאור זאת, אני מציעה ליישם את המודל האיטלקי להפללת הפעלת מקום לשם מועדון חשפנות. אך יחד עם האלמנט החוקי, ברצוני להזכיר גם את האלמנט החברתי. החוק יהיה אות מתה אם מסיבות סיום תיכון, גיוס, שחרור, רווקות ועוד ימשיכו לסוב סביב ההחפצה של נשים כאירוע מרכזי. אבקש לציין לחיוב את הכתבה של טל זגורי³⁰² המציע לגברים להחרים מסיבות מעין אלו כדי להביא לשינוי חברתי ביחס לתעשיית המין. תעשיית המין אינה יכולה לצלוח ללא ביקוש אליה, ואת הביקוש הזה רק החברה יכולה לעצור.

ידידה ג'קובס

³⁰² טל זגורי "הזמנתם חשפנית? מעולה, אל תזמינו אותי" Onlife 11.06.15
www.onlife.co.il/%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%94/%D7%97%D7%91%D7%A8%D7%94/96142/%D7%97%D7%A9%D7%A4%D7%A0%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%9E%D7%A1%D7%99%D7%91%D7%AA-%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%95%D7%A7%D7%99%D7%9D-%D7%90%D7%9C-%D7%AA%D7%96%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%95-%D7%90%D7%95%D7%AA%D7%99

ביבליוגרפיה

- חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.
- חוק-יסוד: חופש העיסוק.
- חוק יסודות המשפט, תש"ם-1980.
- פקודת החוק הפלילי, 1936.
- חוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951.
- חוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965.
- חוק רישוי עסקים, תשכ"ח-1968.
- חוק העונשין, תשל"ז-1977.
- חוק התקשורת (בזק והשידורים), תשמ"ב-1982.
- החוק למניעת הטרדה מינית, תשנ"ח-1998.
- חוק הגבלת שימוש במקום לשום מניעת ביצוע עבירות, תשס"ה-2005.
- הצעת חוק איסור צריכת זנות ומתן סיוע לשורדות זנות, התשע"ז-2017.
- תקנון שירות המדינה, תשס"ד-2004.
- תקנות התכנון והבניה (רישוי בנייה), התשע"ו-2016.
- אמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, כ"א 31, 269 (נחתמה 1966, ונכנסה לתוקף 1992).
- אמנה בינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, כ"א 31, 205 (נחתמה 1966 אושרה 1991).
- אמנה בדבר ביטול אפליה נגד נשים לצורותיה, כ"א 31, 179 (נפתחה לחתימה 1979, נכנסה לתוקף בישראל ב-1991).
- פרוטוקול למניעה, דיכוי ולהענשת סחר בבני אדם, בעיקר נשים וילדים המשלים את אמנת האומות המיוחדות נגד פשע מאורגן חוצה גבולות, כ"א 56, 1 (נכנסה לתוקף בישראל 2008).
- ע"פ 1/55 דב פיק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד י, 667 (1956).
- בג"ץ 73/53 חברת 'קול העם' בע"מ נ' שר-הפנים, פ"ד ז, 871 (1963).
- ע"פ 94/65 מרים תורג'מן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד יט 58 (1965).

- בג"ץ 10/80 יצחק זילכה נ' ראש עיריית חולון, פ"ד לד (4) 651 (1980).
- ע"פ 377/87 קלקא נחום בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מא (4) 673 (1987).
- דב"ע נו/3-180 אלי בן עמי – מכון קלאסה נ' רחל גליצנסקי, פד"ע לא (1998).
- בע"א 8797/99 חנן אנדרמן נ' ועדת הערר המחוזית לפי חוק התכנון והבניה – חיפה, פ"ד נו (2) 466 (2001).
- בג"ץ 6845/00 איתנה ניב ואח' נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד נו (6) 663 (2002).
- ע"א 001435/01 קורט זבולון נ' המגן בע"מ חברה לביטוח, (פורסם בנבו, 15.07.2003).
- בג"ץ 03/5432 ש.י.ך- לשוויון ייצוג נשים נ' המועצה לשידורי כבלים ולשידורי לוויין, פ"ד נח (3) 65 (2004).
- בג"ץ 953/01 ח"כ מרינה סולודקין נ' עיריית בית-שמש, פ"ד נח (5) 595 (2004).
- דנג"צ 00/5361 חיים פלק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נט (5) 145 (2005).
- בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר, פ"ד ס (5) 464 (2005).
- ע"א 11152/04 פלוני נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד סא (3) 310 (2006).
- עע"מ 08/4881 אלמוג אילת 2000 (מ.ד.ע) בע"מ נ' הועדה המקומית לתכנון ולבניה אילת, (פורסם בנבו, 10.02.2010).
- תפ"ח 17600-12-09 מדינת ישראל נ' ארז אפרתי, (פורסם בנבו, 29.07.2010).
- בג"ץ 8300/02 גדבאן נסר נ' ממשלת ישראל, (פורסם בנבו, 22.05.2012).
- רע"פ 133/13 צ'יקו עבדי נ' מדינת ישראל, (פורסם בנבו, 09.01.2013).
- ב"ש 73/15 פרומו סטאר בע"מ ואח' נ' עיריית חיפה, (פורסם בנבו, 21.12.2015).
- עפ"א 48802-12-15 פרומו סטאר בע"מ ואח' נ' עיריית חיפה, (פורסם בנבו, 11.01.2016).
- בר"ם 7511/14 מנהל הארנונה בעיריית תל אביב-יפו נ' א.ק. יוניברס בע"מ, (פורסם בנבו, 22.11.2016).
- עת"מ (מינהליים ת"א) 8707-07-15 הועדה המקומית לתכנון ולבניה רמת גן נ' ערן ירושלמי, (פורסם בנבו, 28.08.2017).
- יהודה טרואן הפללת לקוחות הזנות – סוגיות מרכזיות (הכנסת, מרכז מחקר ומידע, 2008).

- הכנסת הלשכה המשפטית תחום חקיקה ומחקר משפטי הגדרה והסדרה של מופעי השפנות: סקירה משווה (2014).
- משרד הרווחה והשירותים החברתיים סקר עמדות הציבור כלפי תופעת הזנות בישראל (2015).
- אגף רישוי עסקים על הבר: רישוי מועדונים וברים (אוגוסט, 2016).
- אלון מנחם "דרך חוק בחוקה: ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטית לאור חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" עיוני משפט יז(3) 659 (1993).
- אלמוג שולמית "זנות - לקראת המשגה משפטית של קלון חברתי נייר עמדה" שריגים 9 (תש"ע).
- אלמוג שולמית ויפת קארין כרמית "מיניות מגדר ומשפט: בין כלכלת מין לקלקלת מין" משפטים מה 385 (תשע"ו).
- בן-ישראל רות שוויון הזדמנויות ואיסור אפליה בעבודה (1998).
- בלנק ישי "קהילה, מרחב וסובייקט- תזות על משפט ומרחב: בעקבות ספרו של יששכר (איסי) רוזן-צבי" דין ודברים ב 19 (תשס"ו).
- ברזילי גד "המלך אינו ערום – מדוע המשפט פוליטי" דין ודברים ד 55 (תשס"ח).
- ברק אהרון "הזכות החוקתית להגנה על החיים, הגוף והכבוד" משפט וממשל יז 9 (תשע"ו).
- ברק אהרון "כבוד האדם" (הרצאה בטקס הענקת תואר בוגר במכללה למנהל, 29.01.2001).
- גור ענת מופקרות: נשים בזנות (2008).
- הכהן אביעד "על איסור הסחר בבני אדם: והתמכרותם שם לאיביך לעבדים ושפחות" דעת 179 www.daat.ac.il/mishpat-ivri/skirot/179-2.htm
- הראל אלון ולורברבוני יאיר "הרהורים על סכנות משפט ותרבות" משפטים מ 939 (תשע"א).
- זמיר יצחק "הסמכות המנהלית" משפט וממשל א 81 (תשנ"ב).
- טריגר צבי "המשפט הישראלי הוא אחד: דיני המשפחה וסחר בנשים בישראל כשני הקצוות של רצף אחד" ספר דליה דורנר 363 (דורית בייניש ויעד רותם, 2009).
- ליבל אורלי "הפרדוקס של אקטיביזם חוץ-משפטי: תודעה משפטית ביקורת ופוליטיקה לשינוי החברה" מעשי משפט א 63, 77 (2008).
- מדינה ברק "הזכות החוקתית לשוויון בפסיקת בית המשפט העליון: כבוד האדם, האינטרס הציבורי וצדק חלוקתי" משפט וממשל יז 63 (תשע"ו).

פרנקל-כהן איריס ואלתרמן רחל "רגולציה של מתחמי דיור- תכנון מרחבי או אמצעי לברירת השכנים?" קהילות מגודרות 361 (תש"ע).

סטטמן דני "שני מושגים של כבוד" **עיוני משפט** כד(3) 541 (2001).

רובינשטיין אליקים "סחר בבני אדם לעיסוק בזנות - עד קצווי הבושה, עד שורשי החרפה", **קרית המשפט ב** (תשס"ב).

רוזן-צבי יששכר "מקום הצדק: משפט השלטון המקומי ואי צדק חברתי" **עיוני משפט** כח(2) 417 (2004).
רוטשילד גיל ובלוטנר עדי "משפט הרחוב" **מעשי משפט** ה 35 (2013).

רייכמן אמנון "כבוד האדם מלא עולם: הזכות לכבוד האדם כחברות בקהיליה המוסרית" **ממשל ומשפט** ז 469 (תשס"ה).

רימליט נויה "על מין, מיניות וכבוד: החוק למניעת הטרדה מינית במבחן התיאוריה הפמיניסטית והמציאות המשפטית" **משפטים** לה 601, 611 (תשס"ה).

רימליט נויה "על זנות מגדר ומשפט פלילי: הרהורים על הצעת החוק להפללת צרכני הזנות" **משפט וממשל** יג 439 (תשע"א).

מדרש תנחומא, (בובר).

ילקוט שמעוני תורה.

פירוש הרשב"ם לתורה.

ר' יוסף אבן כספי **ציון** (תשס"ג).

מסכת כתובות הגהות מרדכי, פסקי דין רבניים.

אברמוב אתי "עמוד האש" **ידיעות אחרונות** 16.08.12.

בן עמי עודד "חשפנים במסיבת סיום בתיכון: תלמיד נגד המנהלת" **חדשות** 2 07.07.10 - www.mako.co.il/news-israel/education/Article-8766a9375ada921004.htm

הראל שמש עידית "הבהרה לח"כ חזן – "פינקתי" חבר במועדון חשפנות משמעו צרכני זנות" **מיתוס! היום שאחרי הזנות** 15.06.15 saloon.co.il/iditharel/?p=13

ויס דנה "ראש העין: התלמידים חגגו את סיום הלימודים עם חשפנית" **חדשות** 2 29.06.10 www.mako.co.il/news-israel/education/Article-2127bb544548921004.htm

11.06.15 **Onlife** "הזמנתם חשפנית? מעולה, אל תזמינו אותי"
www.onlife.co.il/%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%94/%D7%97%D7%91%D7%A8%D7%94/96142/%D7%97%D7%A9%D7%A4%D7%A0%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%9E%D7%A1%D7%99%D7%91%D7%AA-%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%95%D7%A7%D7%99%D7%9D-%D7%90%D7%9C-%D7%AA%D7%96%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%95-%D7%90%D7%95%D7%AA%D7%99

08.02.12 **Onlife** "מועדון חשפנות: הזנות כלולה באקסטרות"
www.onlife.co.il/%D7%A4%D7%A0%D7%90%D7%99/%D7%A2%D7%A0%D7%99%D7%99%D7%9F/40082/%D7%94%D7%95%D7%9C%D7%9B%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%9E%D7%95%D7%A2%D7%93%D7%95%D7%9F-%D7%97%D7%A9%D7%A4%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%A2%D7%9C-%D7%96%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%9C%D7%95%D7%A7%D7%97%D7%99%D7%9D-%D7%90%D7%A7%D7%A1%D7%98%D7%A8%D7%94

www.mako.co.il/men-sex/Article-01.06.11 **Mako גברים** "תמונת מצב" יהב תלם "חשפניות בישראל: תמונת מצב"
www.mako.co.il/men-sex/Article-01.06.11.aa576c19deb4031006.htm?Partner=interlink

לי ורד ""כל העניין בבחורות במועדוני חשפנות שם זה שיש על מי לפרוק"- למה לא מורידים מהאוויר את אתר "סקס אדיר"" **הארץ** 26.09.17
www.haaretz.co.il/blogs/veredlee/1.4469338

מזרחי יוסי "מה באמת קורה במועדוני החשפנות?" **רשת 13** 02.09.17
reshet.tv/item/news/domestic/strip-02.09.17.club-423017

פלג יריב "מועדון חשפנות ישראלי: מבט מבפנים" **Mako גברים** 28.02.13
www.mako.co.il/men-sex/Article-c6ba8937d581d31006.htm?partner=tagit

פלג יניב ומרקו נאוה "מועדון חשפנות: הצד שלו, הצד שלה" **Mako גברים** 10.02.15
www.mako.co.il/men-sex/Article-478055588cd7b41006.htm?Partner=interlink

סקטור דנה "עמוד האש" 7 ימים 15.10.2017
www.yediot.co.il/articles/0,7340,L-5024091,00.html

קרונלנד עומרי "מסיבות רווקים של ישראלים בבוקרשט – תיירות מין של ישראלים בבוקרשט" **חדשות 2** 15.05.17
www.youtube.com/watch?v=qaM2XKj03ZQ

רביב אריאלה "מכתב למפקד חיל הים" **Mako נשים** 04.03.09
www.mako.co.il/women-magazine/diva/Article-984fc39f621df11006.htm?partner=tagit

27.09.10 Nrg שמואלי סמדר "זוהי סדום: כל מה שרציתם לדעת על מסיבות רווקים" www.nrg.co.il/online/54/ART2/160/482.html

21.06.13 שפורר שרון וקובוביץ יניב "לרקוד בשטח האפור" ידיעות אחרונות

UN Human Rights Committee, *Manuel Wackenheim v. France, Communication No 854/1999*, U.N. Doc. CCPR/C/75/D/854/1999 (2002).

UN Human Rights Committee, *General Comment No. 28 Article 3 (The Equality between Men and Women)*, U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.10 (2000).

UN Human Rights Committee, *CCPR General Comment No.18: Non-discrimination*, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 at 26 (1989).

UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, *General Comment No. 16: The Equal Right of Men and Women to the Enjoyment of All Economic, Social and Cultural Rights (Art. 3 of the Covenant)*, U.N. Doc. E/C.12/2005/4 (2005).

UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, *General Comment No. 18: The Right to Work (Art. 6 of the Covenant)*, U.N. Doc. E/C.12/GC/18 (2006).

UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women, *CEDAW General Recommendation No. 19: Violence against Women*, U.N. Doc. A/47/38 (1992).

UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *General Recommendation No. 25: Gender Related Dimensions of Racial Discrimination*, U.N. Doc. A/55/18 (2000).

Prosecutor v. Dragoljub Kunarac Radomir Kovac and Zoran Vukovic ICTY IT-96-23-T&IT-96-23/1-T (February 22, 2011).

Committee on Homosexual Offenses and Prostitution, *Report of the Committee on Homosexual Offenses and Prostitution* (Her Majesty's Stationary Office, 1957).

Bill 97, *An Act to Ban Dwarf Tossing*, 4th Sess, 37th Leg, Elizabeth II, 2003.

Conseil d'État statuant au contentieux, n°136727, lecture du 27 octobre 1995.

Amendment to the Act on Restaurants, Accommodations and Recreation, no. 85/2007, 135th Legislative Assembly 2007-2008. Parliamentary doc. No. 584 - 348.

City of Renton v. Playtime Theaters, 475 U.S. 41 (1986).

Barnes v. Glen Theatre, Inc., 501 U.S. 560 (1991).

City of Erie v. Pap's A. M., 529 U.S. 277 (2000).

City of Los Angeles v. Alameda Books, 535 U.S. 425 (2002).

City of Littleton v. Z.J. Gifts D-4 L.L.C., 541 U.S. 774 (2004).

ADELSON BETTY M., *THE LIVES OF DWARFS: THEIR JOURNEY FROM PUBLIC CURIOSITY TOWARDS SOCIAL LIBERATION* (2005).

Barton Bernadette, *Managing the Toll of Striping*, 36(5) JOURNAL OF CONTEMPORARY ETHNOGRAPHY 571 (2007).

Bernard Constance, DeGabrielle Christen, Cartier Lynette, Monk-Turner Elizabeth, Phill Celestine, Sherwood Jennifer and Tyree Thomasena, *Exotic Dancers: Gender Differences in Societal Reaction Subcultural Ties, and Conventional Support*, 10(1) JOURNAL OF CRIMINAL JUSTICE AND POPULAR CULTURE 1 (2003).

Erickson David John and Tewsbury Richard, *The "Gentlemen" in the Club: A Typology of Strip Club Patrons*, 21 DEVIANT BEHAVIOR 271 (2000).

Bindel Julie, *Iceland: the World's most Feminist Country*, THE GUARDIAN (March 25, 2010) www.theguardian.com/lifeandstyle/2010/mar/25/iceland-most-feminist-country.

Ertürk Yakin, *The Due Diligence Standard: What does it Entail for Women's Rights?*, in DUE DILIGENCE AND ITS APPLICATION TO PROTECT WOMEN FROM VIOLENCE 27 (Carin Benninger-Budel ed., 2008).

Fineman Martha Albertson, *A Legal (And Otherwise) Realist Response to Sex as Contract*, 4 COLUM. J. GENDER & L. 128 (1994).

FRUG MARY J., *POSTMODERN LEGAL FEMINISM* (1992).

James Jennifer and Meyerding Jane, *Early Sexual Experience as a Factor in Prostitution*, 7(1) ARCHIVES OF SEXUAL BEHAVIOR 31 (1978).

Johnson Ellis Leah, *Constitutional La- Freedom of Speech, Expression: Protecting Main Street- The North Dakota Supreme Court Analyzes whether an Ordinance Regulating Exotic Dancing and Adult Entertainment Violates Free Speech and Constitutes a Regulatory Taking*, 84 N.D. L. REV. 499 (2008).

Lewis Jacqueline, *Controlling Lap Dancing: Law, Morality, and Sex Work*, in SEX FOR SALE: PROSTITUTION, PORNOGRAPHY AND THE SEX INDUSTRY 203 (Ronald Weitzer ed., 2000).

MacKinnon Catherine A., *Pornography, Civil Rights, and Speech*, 20 HARV. CIV. RIGHTS-CIV. L. REV. 1 (1985).

MACKINNON CATHARINE A., ONLY WORDS (1993).

Marvin Sharon and Grandy Gina, *Doing Gender Well and Differently in Dirty Work: The Case of Exotic Dancing*, 20(3) GENDER, WORK AND ORGANIZATION 232 (2013).

NUSSBAUM MARTHA C., SEX AND SOCIAL JUSTICE (1999).

PHILLIPS ANNE, OUR BODIES, WHO'S PROPERTY? (2013).

PRICE-GLYNN KIM, STRIP CLUB: GENDER, POWER, AND SEX WORK (2010).

Stark Christine, *Stripping as a System of Prostitution*, in PROSTITUTION AND PORNOGRAPHY: PHILOSOPHICAL DEBATE ABOUT THE SEX INDUSTRY 40 (Jessica Spector ed. 2006).

Wesely Jennifer K., *"Where am I Going to Stop?": Exotic Dancing, Fluid Body Boundaries, and Effect on Identity*, 24 DEVIANT BEHAVIOR 483 (2003).